

WORTH

**Ženske v
odporniškem
gibanju
v 20. stoletju**

Priročnik

Ženske v odporniškem gibanju v 20. stoletju

Številka projekta: 101081483

Št. projekta: CERV-2021-CITIZENS-REM-European Remembrance

Datum začetka projekta: 01.12.2022

Datum zaključka projekta: 31.05.2024

Funded by
the European Union

"Financira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja pa so izključno stališča in mnenja avtorjev in ne odražajo nujno stališč in mnenj Evropske unije ali Izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo. Niti Evropska unija niti organ, ki dodeljuje sredstva, za njih ne moreta biti odgovorna.

VSEBINA

1. O PROJEKTU	3
2. KAJ JE NAMEN TEGA PRIROČNIKA?	
Priporočila in navodila.....	4
3. PARTNERJI IN EKIPA ZA PROJEKTOM	6
3.1 Partnerji projekta	6
3.1.1. YouNet APS.....	6
3.1.2. Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto	6
3.1.3. Fraterna	7
3.1.4. Univerza Transilvanija v Brasovu	7
3.1.5. Zveza nevladnih organizacij Spodnje Šlezije.....	7
4. METODE NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA IN IGRIFIKACIJA V IZOBRAŽEVANJU O ZGODOVINI IN SPOMINJANJU	9
4.1. NFE	9
4.1.1 Uvod v NFE (neformalno izobraževanje).....	9
4.1.2. Kateri so njegovi glavni elementi in koristi?	10
4.1.3. Pomen uporabe metod neformalnega učenja.....	10
4.2. Igrifikacija	12
4.2.1. Uvod v igrifikacijo	12
4.2.2. Kateri so njeni glavni elementi in koristi?.....	12
4.2.3. Primer uporabljen v projektu: ActionBound za Urbani trekking.....	14
5. ŽIVA KNJIŽNICA	17
5.1. Živa knjižnica	17
5.1.1. Dogodek Živa knjižnica – Italija	19
5.1.2. Dogodek Živa knjižnica – Slovenija	20
5.1.3. Dogodek Živa knjižnica – Romunija	23
5.1.4. Dogodek Živa knjižnica – Poljska.....	24
5.1.5. Dogodek Živa knjižnica – Portugalska.....	25
5.2. Italija in zgodovinski kontekst.....	26
5.3. Romunija in zgodovinski kontekst.....	27
5.4. Portugalska in zgodovinski kontekst	30
5.5. Slovenija in zgodovinski kontekst	31
5.6. Poljska in zgodovinski kontekst	32
6. URBANI TREKING	33
6.1. Kdaj je nastal Urbani trekking?.....	33
6.1. Urbani trekking v Italiji	33
6.2. Urbani trekking v Sloveniji	35
6.3. Urbani trekking v Romuniji.....	36
6.4. Urbani trekking na Poljskem.....	37
6.5. Urbani trekking na Portugalskem.....	37
7. VIDEO PRIČEVANJA	39
7.1. Italija.....	39
7.1.1. Video pričevanje - zgodba o Nadii Corticelli	39

7.1.2. Video pričevanje - zgodba o Katie Graziosi.....	39
7.1.3. Video pričevanje - zgodba o Albi Piolanti	40
7.1.4. Video pričevanje - zgodba o Mariarose Pancaldi	40
7.1.5. Video pričevanje - zgodba o Jadranki Bentini.....	41
7.2. Poljska.....	42
7.2.1. Video pričevanje - zgodba o Laryssi	42
7.2.2. Video pričevanje - zgodba o Valeriji	42
7.2.3. Video pričevanje - zgodba o Tetiani	43
7.2.4. Video pričevanje - zgodba o Juliji.....	43
7.2.5. Video pričevanje - zgodba o Nadiji.....	44
7.3. Romunija	45
7.3.1. Video pričevanje - zgodba o Ileani	45
7.3.2. Video pričevanje - zgodba o Gabrieli	45
7.3.3. Video pričevanje - zgodba o Sofiji	46
7.3.4. Video pričevanje - zgodba o Minervi	46
7.3.5. Video pričevanje - zgodba o Mariji	47
7.3.6. Video pričevanje - zgodba o Cecilii	47
7.4. Slovenija.....	48
7.4.1. Video pričevanje – zgodba o Ilki Vašte.....	48
7.4.2. Video pričevanje - zgodba o Amri Avdibašić	48
7.4.3. Video pričevanje - zgodba o Danieli Hočevar.....	49
7.4.4. Video pričevanje - zgodba o Anni Barkov.....	49
7.4.5. Video pričevanje - zgodba o Sonam Latsho	50
7.5. Portugalska	51
7.5.1. Video pričevanje - zgodba o Açuceni das Neves	51
7.5.2. Video pričevanje - zgodba o Rosi Guimaraes	51
7.5.3. Video pričevanje - zgodba o Lúcii da Silvi	52
7.5.4. Video pričevanje - zgodba Virginii Moura	52
7.5.5. Video pričevanje - zgodba o Marii de Lurdes	53
8. Preberite več o projektu WORTH in zgodbah žensk v uporu v 20. stoletju	54

1. O PROJEKTU

WORTH, kratica za Women in Resistance in the 20th Century (Ženske v uporabi v 20. stoletju), je pomembna mednarodna pobuda, ki jo financira Evropska unija v okviru programa CERV - Državljeni, enakost, pravice in vrednote.

Projekt je zasnovalo in izvedlo pet organizacij, ki so globoko zasidrane v neprofitnem in socialnem sektorju.

Glavni cilj projekta WORTH je osvetliti zgodovinsko pripoved o upornosti žensk v Evropi v 20. stoletju.

Projekt, ki ga podpira pet partnerjev, specializiranih za evropske projekte in neformalno izobraževanje iz Italije, Slovenije, Portugalske, Poljske in Romunije, se ukvarja s temo upora v 20. stoletju, pri čemer posebej poudarja ključno vlogo žensk v demokratični tranziciji.

Glavni cilj je gojiti mednarodno kulturo spominjanja, hkrati pa zagotoviti uravnoteženo in vključujoče razumevanje zgodovine na podlagi spola.

Osrednje občinstvo projekta WORTH so predvsem mladi in študenti. Zato so bili organizirani dogodki z uporabo metodologij neformalnega izobraževanja in tehnik igrifikacije.

Vrhunec projekta zaznamujeta dva pomembna dogodka - dogodek Živa knjižnica in Urbani treking - ki ju v vsaki lokalni skupnosti organizira pet partnerjev. Ti dogodki služijo kot platforme za izmenjavo izkušenj in spodbujanje celovitejšega razumevanja evropske zgodovine.

V širšem obsegu si projekt prizadeva za vzpostavitev vseevropskega konzorcija in mreže, ki bi spodbujala občutek odgovornosti do demokracije in pravic svobode, ki bi jih morali sprejeti vsi evropski državljani.

Dogodek Živa knjižnica in Urbani treking, ki sta vrhunec projekta, si prizadevata ustvariti priložnosti in prostore za skupne izkušnje, ki presegajo meje.

Učinek projekta presega te dogodke, saj je pripravljen priročnik in seznam predvajanja v YouTube. Priročnik je zasnovan kot celovit vir, medtem ko so na seznamu predvajanja zbrana gradiva in pripovedi, ki poudarjajo zgodbe neznanih in neprepoznanih žensk, ki so imele ključno vlogo.

S temi skupnimi prizadevanji želi projekt WORTH pustiti neizbrisni pečat v evropski zgodovini in spodbujati skupno odgovornost za demokracijo in svobodo med državljani.

2. KAKŠEN JE NAMEN TEGA PRIROČNIKA?

Priporočila in navodila

Ta priročnik je nastal z namenom, da bi ponudil **znanje** in **ozaveščenost** o tej temi ter **nasvete** in **praktična spoznanja** za izvajanje tehnik neformalnega izobraževanja po metodologiji Živa knjižnica in Urbani treking, v izobraževalnih pobudah, osredotočenih na zgodovino in spominjanje. Publikacija temelji na izkušnjah petih partnerskih držav, vključenih v projekt WORTH, ne glede na to, ali gre za fizično, spletno ali hibridno okolje. Njen namen je zagotoviti smernice učiteljem, pedagoškemu osebju, mladinskim delavcem, prostovoljcem, voditeljem in organizacijam civilne družbe ter spodbujati širše vključevanje igrifikacije in neformalnega izobraževanja v poučevanje zgodovine.

Upamo, da bo ta priročnik z navedbo navodil in korakov koristen za večino.

V priročniku boste našli številne informacije, ki izhajajo iz skupnih prizadevanj Italije, Slovenije, Romunije, Poljske in Portugalske. Vključuje povzetke in povezave do video zgodb in pričevanj o uporniških gibanjih žensk v 20. stoletju v Evropi, kjer so se ženske pogumno borile za svobodo. Namen je razširiti in okrepiti dosežke projekta WORTH ter jih spremeniti v dragocene vire.

Vključuje tudi metodologijo Urbani treking, ki je opremljena s fotografijami in sledenjem poti.

Zbrano gradivo je namenjeno izboljšanju pouka zgodovine na dveh področjih: obogatitvi vsebine in metodologije. S tem želi priročnik državljanom, s posebnim poudarkom na mladih, približati vrednote, zgodovino in dosežke EU. Naš cilj je spodbujati globlje razumevanje zgodovinskih dogodkov in njihovega pomena ter tako prispevati k bolj vključujočemu in informiranemu državljanstvu.

Ta priročnik je:

1. Vodnik za dogodke in dejavnosti: Priročnik lahko služi kot praktični vodnik za organizacijo dogodkov, povezanih s projektom. Zagotavlja smernice o tem, kako načrtovati in izvajati dejavnosti, kot sta „Živa knjižnica“ in „Urbani treking“, ter zagotavlja, da so take pobude dobro strukturirane, zanimive in skladne z izobraževalnimi cilji projekta.

2. Orodje za ozaveščanje: Zaradi informacij, ki jih vsebuje, se lahko priročnik uporablja kot orodje za ozaveščanje o vprašanih povezanih z upornostjo žensk. Razširja se lahko v izobraževalnem, kulturnem in družbenem okolju, kjer deluje kot katalizator smiselnih pogovorov in spodbuja večjo ozaveščenost o zgodovini žensk v kontekstu upora.

3. Trajni referenčni vir: Priročnik je trajni in dostopni referenčni vir v daljšem časovnem obdobju. Arhiviran na spletu, ostaja na voljo znanstvenikom, študentom in ljubiteljem zgodovine, kar zagotavlja, da je prispevek žensk v času upora vedno dostopen in lahko še naprej navdihuje in obvešča prihodnje generacije.

4. Video viri in angažirana pričevanja: Priročnik vsebuje povezave do video zgodb in pričevanj, ki pripovedujejo o uporniških gibanjih žensk v 20. stoletju v Evropi. Ta zanimiva gradiva bogatijo učenje, saj ponujajo bolj živahen vpogled v izkušnje žensk, ki so sodelovale v boju za svobodo.

3. PARTNERJI IN EKIPA ZA PROJEKTOM

3.1 Partnerji projekta

3.1.1. YouNet APS

YouNet APS je inovativna in aktivna neprofitna in nevladna organizacija s sedežem v Bologni, ustanovljena maja 2010. YouNet izvaja dejavnosti namenjene predvsem mladim. Redno sodeluje z regionalnim svetom, lokalnimi občinami (tudi na podeželju) in šolami, da bi zagotovila izkušnje neformalnega izobraževanja z razsežnostjo EU. Združenje spodbuja, oblikuje in izvaja dejavnosti učne mobilnosti in evropskega aktivnega državljanstva, srednje- in dolgoročne prostovoljske in učne projekte, kulturne in družbene dejavnosti, seminarje in programe usposabljanja ter izobraževalne, promocijske in informativne pobude o evropskih temah in temah, povezanih z mladimi, kot sta brezposelnost mladih in podjetništvo mladih. YouNet APS je globoko zasidran v regiji, zlasti v Bologni in pokrajini, kjer redno organizira projekte, dejavnosti in sodelovanja z lokalnimi in regionalnimi institucijami.

 www.you-net.eu

 info@you-net.eu

3.1.2. Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto (DRPDNM) je slovenska nevladna in humanitarna organizacija, ki zadnjih 30 let deluje v javnem interesu na področju socialnega varstva, mladine in kulture. Društvo se ukvarja s spodbujanjem in razvijanjem prostovoljnega dela v vseh dejavnostih in programih.

Ciljne skupine DRPDNM so tudi migranti in mladi, s katerimi sodelujejo na področju izobraževanja, kulture, državljsanske udeležbe, človekovih pravic in aktivnega državljanstva.

Združenje deluje predvsem v lokalnih/regionalnih/nacionalnih in mednarodnih projektih, koordinira regionalno stičišče nevladnih organizacij, spodbuja nevladni sektor in socialno varstvo, dela z otroki, mladimi in odraslimi priseljenci ter z lokalnim romskim prebivalstvom.

 <http://www.nevlnik.info/si/>

 drpdnm@gmail.com
drpdnm@gmail.com

3.1.3. Fraterna

Fraterna je bila ustanovljena na pobudo mestnega sveta Guimarãesesa in skupine zasebnih subjektov, da bi dopolnila posredovanje občine v smislu spodbujanja socialnega razvoja.

Center skupnosti za solidarnost in socialno vključevanje Fraterna prispeva k pravičnosti in socialnemu razvoju lokalne skupnosti ter zagotavlja ustrezno in vključujočo storitev z odločnim, solidarnim in pravičnim odnosom. Fraterna je referenčna institucija, namenjena razvoju odzivov, prilagojenih potrebam Skupnosti, da bi prispevala k pravičnejši in bolj podporni družbi. Njihova dejanja se odvijajo v različnih oblikah in storitvah, pri čemer dajejo prednost spremljanju otrok, mladih in starejših.

<http://www.fraterna.org/>

fraterna@fraterna.org

3.1.4. Univerza Transilvanija v Brasovu

Fakulteta za sociologijo in komunikacije Univerze Transilvanija v Brasovu je ena od novih fakultet univerze, ki ima sodobne programe, izhajajoče iz kompleksnega razumevanja vloge, ki jo imajo družbene in komunikacijske znanosti pri razumevanju dinamike sodobnih družb, skupin, organizacij in institucij ter pri preučevanju vpliva novih tehnologij na družbeno strukturo. Fakulteta za elektrotehniko in računalništvo je ena od tehničnih fakultet, ki Transilvaniji dajejo ugled. Fakulteta je bila ustanovljena leta 1990, nadaljuje in razvija dejavnost starejšega oddelka, pomembnega v zgodovini akademskega izobraževanja v Braşovu.

<https://www.unitbv.ro/>

dep-relatii.publice@unitbv.ro

Transilvania
University
of Brasov

3.1.5. Zveza nevladnih organizacij Spodnje Šlezije

Zveza nevladnih organizacij Spodnje Šlezije (DFOP) je združenje društev, ki že 16 let deluje v korist nevladnih organizacij v Spodnji Šleziji (ustanovljeno je bilo maja 2004 v Wrocławu), njena glavna naloga pa je vzpostaviti platformo za sodelovanje, izmenjavo informacij in izkušenj ter sprožiti skupne dejavnosti nevladnega sektorja v Spodnji Šleziji.

DFOP trenutno združuje več kot 200 nevladnih organizacij, ki jim nudi vsebinsko podporo, usposabljanje, svetovanje in trženje, izvaja zagovorniške dejavnosti in končno zastopa sektor v pomembnih posvetovalnih in svetovalnih organih ter številnih drugih.

<https://www.dfop.org.pl/>

dfop@dfop.org.pl

WORTH srečanje partnerjev in usposabljanje trenerjev o Živi knjižnici in organizacija Urbanega trekinga, Romunija, maj 2023.

4. Metode neformalnega izobraževanja in igrifikacija v izobraževanju o zgodovini in ohranjanju spomina

4.1. NFE

4.1.1 Uvod v NFE (neformalno izobraževanje)

Neformalno izobraževanje presega starostne meje ter ponuja praktične in poklicne učne izkušnje s prilagodljivim urnikom in učnimi načrti. Igra ključno vlogo pri vzgoji misli, ki se ne zanašajo na sistemske spremembe in omogoča mladim posameznikom, da gojijo bistvene mehke veščine. Kot je Evropska komisija navedla v vodniku ERASMUS+, se neformalno učenje nanaša na „učenje, ki poteka zunaj formalnega izobraževalnega programa. Gre za participativen in na učenca osredotočen pristop; učenci ga izvajajo prostovoljno, zato je tesno povezan s potrebami, željami in interesi mladih.“

Neformalno izobraževanje je pomembno, ker je „[...] sredstvo za izboljšanje dosežkov v formalnem izobraževanju in usposabljanju ter za obravnavo mladih skupine NEET (tj. mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo), ali mladih z manj priložnostmi“.

To so dejansko običajne ciljne skupine, saj vključevanje v neformalno izobraževanje ne le spodbuja radovednost, temveč tudi osvobaja posameznike, da sledijo svojim interesom, tudi če se razlikujejo od njihovih prvotnih zamisli. Tisti, ki doživljajo izolacijo in izključenost, lahko najdejo občutek pripadnosti, se bolj vključijo v svojo skupnost in prepoznajo vlogo, ki jo lahko imajo pri izboljšanju svoje prihodnosti in prihodnosti svoje skupnosti. Vključenost v dejavnosti neformalnega izobraževanja prispeva tudi k izboljšanju jezikovnih spretnosti, kulturne ozaveščenosti in vodstvenih sposobnosti. Njegove dejavnosti imajo ključno vlogo pri naravni rasti misli, ki ne čakajo, da se sistem spremeni in pri omogočanju mladim, da razvijejo svoje mehke veščine.

Poleg tega neformalno izobraževanje služi kot dinamična platforma za spodbujanje medkulturnega razumevanja in globalnega državljanstva. S skupnimi projekti in interaktivnimi učnimi izkušnjami posamezniki, vključeni v neformalno izobraževanje, pridobijo širši vpogled na različne kulture in globalna vprašanja. Ta izpostavljenost ne le bogati njihovo kulturno zavest, temveč jim tudi vliva občutek odgovornosti do globalnih izzivov.

Poleg tega neformalno izobraževanje spodbuja razvoj kritičnega razmišljanja in sposobnosti reševanja problemov. Z aktivnim sodelovanjem pri praktičnih dejavnostih in scenarijih iz resničnega sveta učenci pridobijo sposobnost analiziranja situacij, ustvarjalnega razmišljanja in prilagajanja izzivom. Ta nabor spretnosti je neprecenljiv pri pripravi posameznikov na kompleksnost sodobnega sveta, kjer sta prilagodljivost in inovativno razmišljanje vse bolj pomembna.

Poleg tega vpliv neformalnega izobraževanja presega rast posameznika in se razširi na razvoj skupnosti. Ker posamezniki z izkušnjami neformalnega učenja postanejo bolj angažirani in opolnomočeni, pogosto pozitivno prispevajo k družbeni strukturi svojih skupnosti. Ta verižni učinek lahko privede do pojava voditeljev in zagovornikov skupnosti, ki si dejavno prizadevajo za ustvarjanje bolj vključujoče in napredne družbe.

Neformalno izobraževanje ne zadovoljuje le potreb osameznikov, temveč tudi spodbuja občutek globalne ozaveščenosti, kritičnega razmišljanja in vključenosti skupnosti. Njegov celostni pristop prispeva k osebnemu, kulturnemu in družbenemu razvoju posameznikov, zato je močno orodje za oblikovanje dobro celovitih in družbeno odgovornih državljanov.

4.1.2. Kateri so njeni glavni elementi in koristi?

Kvalifikacije, ki jih je mogoče doseči z metodami NFE, se imenujejo spretnosti 21. stoletja/mehke spretnosti (komunikacija, sodelovanje, kritično razmišljanje, team building, reševanje problemov, socialne in medosebne/intrapersonalne spretnosti in še veliko več), ki jih je mogoče pridobiti z neformalnim in priložnostnim učenjem. Nenazadnje pa neformalno izobraževanje in sodelovanje v dejavnostih mladinskega dela spodbujata radovednost in ljudem omogočata, da svobodno sledijo svojim interesom, tudi če jih odvrčata od prvotnih zamisli. Ljudje, ki se počutijo izolirane in izključene, lahko prav tako pridobijo občutek pripadnosti, postanejo bolj aktivni v svoji skupnosti in se zavedajo vloge, ki jo lahko imajo za izboljšanje svoje prihodnosti in prihodnosti skupnosti, v kateri živijo.

Nekatere prednosti metodologije neformalnega izobraževanja so:

- Spodbujanje osebne rasti in družbenega zorenja, pogosto s poudarkom na pomenu timskega dela in sobivanja.
- Krepitev samospoštovanja z razvijanjem spretnosti vsakega posameznika.
- Spodbujanje razvoja neodvisnega in kritičnega odnosa do okolice, družbenih norm in struktur moči.
- Spodbujanje zmožnosti interakcije z drugimi v različnih okoljih, kar omogoča izmenjavo informacij, idej, znanja in izkušenj ter s tem zmanjšanje primerov socialne izključenosti.

4.1.3. Pomen uporabe metod neformalnega učenja

Izobrazba je moč za spreminjanje sveta. Z učenjem se lahko izognemo napakam zgodovine, lahko posodobimo svojo raven strpnosti in cenimo spominjanje.

Pomembno je, da postopoma dosežemo pozitivne spremembe v človekovem življenju in vedenju, za doseg tega cilja pa je treba vedeti, kaj se je dogajalo v preteklosti.

V projektu WORTH smo se odločili, da bomo uporabili nekatere metode neformalnega učenja in izobraževalne dejavnosti kot je Živa knjižnica, da bi posredovali to pričevanje.

Odločitev za implementacijo projektne ideje in cilja z uporabo metodologij neformalnega izobraževanja izhaja iz njihovega potenciala, da mladim in mladi skupnosti, ki je naš glavni referenčni cilj, omogočijo pridobitev bistvenih kompetenc, ki prispevajo k njihovem osebemu in družbeno-izobraževalnemu razvoju. Poleg tega lahko to spodbudi njihovo zanimanje in dejavno udeležbo v civilni družbi, ki širi občutek pripadnosti in solidarnosti.

Učne dejavnosti na področju mladine naj bi imele znaten pozitiven učinek na mlade, pa tudi na vključene organizacije, skupnosti, v katerih se te dejavnosti izvajajo, na samo področje mladine ter evropske gospodarske in družbene sektorje na splošno.

Mladinski delavci dosledno uporabljajo orodja in metode neformalnega učenja za oblikovanje in izvajanje aktivnosti, ki neposredno obravnavajo potrebe mladih ter spodbujajo razvoj njihovih spretnosti in kompetenc. V našem projektu smo se za to metodologijo odločili pri organizaciji dogodkov, kot je dogodek Živa knjižnica. Glavni cilj uporabe tega pristopa je, da se uskladimo z zapletenostjo evropske zgodovine in učenca spodbudimo, da se kritično angažirajo in dejavno prispevajo k bolj etični prihodnosti. Poleg tega je cilj povečati ozaveščenost udeležencev o širšem svetu in izzivih, s katerimi se soočajo različne države, ter tako spodbujati globlje razumevanje.

Te metodologije imajo ključno vlogo pri oblikovanju občutka udeležencev, da so soustvarjali zgodovino, ter pri spodbujanju spoštovanja in cenjenja raznolikosti. Dogodek Živa knjižnica je vključeval tudi precejšnjo uporabo videoposnetkov, saj smo želeli posneti zgodbe in jih narediti dostopne prihodnjim udeležencem. Namen tega procesa je okrepiti zanimanje in angažiranost udeležencev.

Naša odločitev, da sprejmemo pristop neformalnega učenja, izhaja iz tega, da je naša ciljna publika sestavljena predvsem iz mladih posameznikov. Snemanje in zbiranje zgodb, tako v tem priročniku kot na YouTubu, je namenjeno zagotavljanju enostavnega dostopa zainteresiranim. Poleg tega ti posnetki služijo kot neprecenljiv arhiv spominov in zgodovine, ki prispevajo k ohranjanju in izmenjavi pomembnih izkušenj v naši skupnosti.

4.2. Igrifikacija

4.2.1. Uvod v igrifikacijo

Vključevanje elementov in mehanizmov, ki so zasnovani kot igre, v neigralska okolja se imenuje "igrifikacija". Koncept igrifikacije ni nov, obstaja ter se uporablja na različnih področjih in v različnih sektorjih (zdravstvo, trženje, trajnost ...), čeprav je izraz na področju izobraževanja postal priljubljen šele v zadnjem času.

V izobraževalnem kontekstu igrifikacija spodbuja produktivnost, veselje in sodelovanje, hkrati pa omogoča spremljanje napredka in zagotavljanje takojšnjih povratnih informacij. Omogoča ustvarjanje poglobljenega učnega okolja, ki povečuje koncentracijo, angažiranost in motivacijo. Vzdušje postane bolj sproščeno, saj spodbuja strpnost do napak in neuspehov kot del učnega pristopa poskusov in napak. Povratne informacije in priznavanje uporabnikom ne omogočajo le spremljanja njihove uspešnosti, temveč tudi zagotavljajo, da se njihovi dosežki hitro priznajo, kar prispeva k povečanemu občutku angažiranosti in zadovoljstva.

Igrifikacijo je treba razlikovati od koncepta „učenja, ki temelji na igri“, tj. pristopa k poučevanju, pri katerem je učenje rezultat igre, sama igra pa poučuje spretnosti ali želi doseči določen cilj.

Čeprav oba koncepta uporabljata elemente iger, pa igrifikacija prilagaja te elemente za izboljšanje resničnih življenjskih situacij in tako ustvarja okolje, ki brez težav združuje načela zasnove iger z izobraževalnimi cilji. Pri izvajanju igrifikacije se lahko v resničnih življenjskih situacijah in okoljih uporabijo različne strategije, izposojene iz iger.

Izvajanje igrifikacije vključuje strateško uporabo različnih igralnih strategij v resničnem svetu. Z črpanjem navdiha iz uspeha iger lahko izobraževalci in strokovnjaki te strategije prilagodijo tako, da povečajo zavzetost, motivacijo in splošno uspešnosti v različnih okoljih. Igrifikacija je zato vsestransko in učinkovito orodje za preoblikovanje tradicionalnih pristopov v dinamične, interaktivne in koristne izkušnje v različnih sektorjih in na različnih področjih.

4.2.2. Kateri so glavni elementi in koristi igrifikacije?

Igrifikacija vključuje vključitev elementov oblikovanja iger v kontekste, ki niso povezani z igrami, da bi povečali vključenost, motivacijo in sodelovanje. Ko se uporablja za izobraževanje, igrifikacija spodbuja produktivnost, zabavo in sodelovanje, hkrati pa omogoča spremljanje napredka in zagotavljanje takojšnjih povratnih informacij. Pomaga ustvariti poglobljeno izkušnjo, ki poveča koncentracijo, angažiranost in motivacijo. Okolje je bolj sproščeno in obstaja strpnost do napak in neuspehov, saj se začne uporabljati mehanizem poskusov in napak.

Pri uporabi igrifikacije lahko uporabimo vrsto strategij, ki so prevzete iz iger, vendar se uporabljajo v resničnem kontekstu in okolju. Razmišljamo lahko o točkah, nalogah, avatarjih, nagrajevanju itd.

Glavni elementi igrifikacije so:

- **Točke:** uporabniki dobivajo točke za dokončanje nalog ali doseganje določenih mejnikov. Točke služijo kot merilo napredka in dosežkov.
- **Značke:** digitalne značke se uporabnikom podelijo za doseganje določenih dosežkov ali ravni. Značke vizualno predstavljajo dosežke in lahko povečajo občutek uspešnosti.
- **Stopnje:** uporabniki napredujejo na različnih stopnjah, ko dosežajo določene cilje ali zbirajo točke. Vsaka stopnja običajno predstavlja višjo stopnjo težavnosti ali strokovnega znanja.
- **Lestvice:** lestvica vodilnih prikazuje razvrstitev udeležencev glede na njihovo uspešnost. To spodbuja tekmovalnost in jasno kaže, kako uspešni so uporabniki v primerjavi z drugimi.
- **Izzivi/misije:** uporabnikom so na voljo posebni izzivi ali naloge, ki jih morajo opraviti. Te naloge prispevajo k splošnemu cilju in zagotavljajo strukturiran okvir za sodelovanje.
- **Nagrade:** oprijemljive nagrade, kot so popusti, nagrade ali ekskluzivne vsebine, so na voljo uporabnikom, ki dosežejo določene ravni ali dosežejo določene dosežke.
- **Povratne informacije:** z rednimi povratnimi informacijami v obliki obvestil, zvokov ali vizualnih znakov uporabnike obveščajo o njihovem napredku ter jih ohranjajo zavzete in motivirane.
- **Pripovedovanje/pripovedovanje zgodb:** vključevanje prepričljive pripovedi ali zgodbe v izkušnjo lahko zagotovi kontekst, zaradi česar je celotno potovanje bolj privlačno in smiselno.
- **Avatarji/znaki:** uporabniki lahko ustvarijo in prilagodijo avatarje ali like, ki jih predstavljajo v igralnem okolju. To dodaja osebno noto in omogoča samoizražanje.
- **Socialna interakcija:** vključitev družabnih elementov, kot je deljenje dosežkov na družbenih medijih ali sodelovanje s prijatelji, krepi socialni vidik igrifikacije.
- **Povratne zanke:** neprekinjene zanke postavljanja ciljev, izvajanja ukrepov, prejemanja povratnih informacij in prilagajanja vedenja uporabnike dolgoročno zaposlujejo in motivirajo.
- **Vrstice napredka:** vizualni kazalniki napredka, kot so vrstice napredka ali odstotki dokončanja, pomagajo uporabnikom spremljati svoj napredek in razumeti, kako blizu so doseganju svojih ciljev.

Izboljšanje interakcije in motivacije uporabnikov z igrifikacijo vključuje strateško vključevanje več ključnih elementov. Točke, značke in stopnje služijo kot oprijemljivi kazalniki napredka, s katerimi se priznavajo in slavijo dosežki uporabnikov. Lestvice

spodbujajo zdravo tekmovalnost, saj omogočajo jasen prikaz uspešnosti posameznikov v primerjavi z drugimi.

Strukturirano sodelovanje je omogočeno z izzivi in nalogami, ki uporabnike vodijo skozi smiselne interakcije. Otipljive nagrade, kot so popusti ali ekskluzivne vsebine, služijo kot močne spodbude za doseganje določenih ciljev. Zagotavljanje rednih povratnih informacij, ustvarjanje privlačne pripovedi in spodbujanje družbene interakcije prispevajo k bogatejši izkušnji igrifikacije.

Za zagotovitev trajnega sodelovanja je ključnega pomena vključitev stalnih povratnih informacij in vizualnih kazalnikov napredka, kot so vrstice napredka. Ti elementi ustvarjajo dinamično in interaktivno okolje, ki presega tradicionalne metode, dviguje udeležbo uporabnikov in motivacijo na novo raven. V bistvu združitve teh komponent povzroči celostno in poglobljeno izkušnjo, ki očara uporabnike in jih spodbuja k doseganju njihovih ciljev.

Cilj igrifikacije je s strateškim združevanjem teh elementov izkoristiti notranje motivacije, kot so tekmovalnost, dosežki in občutek obvladovanja, da bi povečali vključenost in spodbudili vedenje v različnih kontekstih.

Prednost igrifikacije je v njeni sposobnosti, da zagotovi jasne in specifične cilje. Z vključevanjem elementov igre uporabnikom olajša doseganje in preseganje opredeljenih ciljev ter spodbuja občutek dosežka in motivacije.

Cilj raziskav v izobraževanju o zgodovini je revolucionirati metode poučevanja z odmikom od ponavljajočega se in konceptualnega učenja ter ga nadomestiti z izkustvenim učenjem in razvojem kritičnega zgodovinskega razmišljanja. Integracija igrifikacije v izobraževanje o zgodovini ima potencial, da vzbudi zanimanje za zgodovinske predmete in razvija spretnosti, povezane z zgodovinskim razmišljanjem, učence pa spodbuja k razmišljanju o povezavah med preteklostjo in sedanostjo.

4.2.3. Primer, uporabljen v projektu: ActionBound za Urbane trekinge

Raziskave na področju izobraževanja o zgodovini stremijo k preoblikovanju metod poučevanja, da bi premagali ponavljajoče se in konceptualno učenje ter ga nadomestili z izkustvenim učenjem in kritičnim razmišljanjem o zgodovini. Za pouk zgodovine sta pogosto značilna površno učenje in nezanimanje, brez razvoja analize in kritičnega razmišljanja ter razmišljanja o zgodovinskih dejstvih in datumih, predvsem zaradi uporabe statičnih in neudeležbenih metod ter učenja na pamet.

Zato lahko uporaba igrifikacije pri pouku zgodovine poveča zanimanje za zgodovino in spodbudi oblikovanje zgodovinskega mišljenja, ki ga je mogoče opredeliti kot „združevanje nekaterih pojmov prvega reda, kot so datumi, dejstva in pojmi, z drugimi pojmi drugega reda, kot so obravnava zgodovinskih virov, perspektiva ter analiza vzrokov in posledic ali sprememb in kontinuitete“ (Martínez-Hita et al. , 2021).

Shavab, Yulifar, Supriatna in Mulyana (2021) so s pregledom literature opredelili različne učinke uporabe igrifikacije v pouku zgodovine: učni proces, komponente igrifikacije, dožemanje učiteljev, interesi, razumevanje snovi, vključenost učencev v učenje, motivacija in interesi, dožemanje učencev.

Raziskave empirično kažejo, da se zanimanje in motivacija učencev povečata z igrifikacijo, ki olajša ohranjanje zgodovinskih dogodkov in števil. Poleg tega igrifikacija učence spodbudi na razmišljanje, ki povezuje preteklost in sedanjost. Poleg tega igrifikacija vpliva na razumevanje zgodovinskih gradiv in vsebin.

Mehanizmi, ki temeljijo na igrah, so močna orodja za spodbujanje motivacije učencev, njihovega sodelovanja in ohranjanja informacij pri izobraževanju o zgodovini in spominu. Eden od možnih načinov za uvajanje učenja, ki temelji na igri, v pouk zgodovine je ustvarjanje resničnih življenjskih pustolovščin, kot so lov na mrhovinarje. V projektu „WORTH“, ki sta ga financirala Evropska unija in program CERV, je del izobraževanja o zgodovini potekal v obliki igrificiranega Urbanega trekinga z lovom na mrhovinarje in uporabo aplikacije ActionBound.

Udeleženci so imeli koristi od bolj dinamične izkušnje, med katero so pridobili znanje, dejstva in informacije o zgodovini svojih mest, povezane z zgodovino 20. stoletja, v primeru projekta WORTH z zgodovino žensk v odporniškem gibanju v 20. stoletju.

Dogodek Urban treking kot aktivnost, ki se izvaja v okviru projekta WORTH, je bil oblikovan z uporabo orodja metodologije igrifikacije: ActionBound.

ActionBound je fascinantno orodje za ustvarjanje celovitih izkušenj v zunanjem okolju, ki omogoča nemoteno izvajanje interaktivnih dejavnosti za skupine. To je način kviza, ki predstavlja vprašanja z dodeljevanjem točk na podlagi nastavljenih parametrov, vključno s številom poskusov, kaznimi za napake ali porabljenim časom. Vključitev fotografij in videoposnetkov, ki se točkujejo v aplikaciji, dodaja dinamičen element, ki je ključnega pomena za napredovanje skozi naloge.

Vsaka "", ki predstavlja dejavnost na določeni lokaciji, vključuje različne vrste nalog ali izzivov:

- Informacije: vključuje besedilo in slike.
- Kviz: na voljo je pet načinov – vnos rešitve, izbirni način, ocenjevanje števila, razvrščanje po seznamu, zapiranje. Kviz lahko dodeli točke, odšteje točke za napačne odgovore in ponudijo pravi odgovor, če pride do napake, kar pomaga pri učnem procesu.
- Poslanstvo: vključuje ustvarjalne naloge brez pravih ali napačnih odgovorov, kot je pisanje besedila ali nalaganje zvočnih posnetkov, videoposnetkov ali slik. Za ta element se ne dodelijo nobene točke.

- Poiščite točko: udeleženci morajo poiskati določeno točko, pri čemer naloga vključuje koordinate, točko pa lahko izberejo na zemljevidu.
- Skeniranje kode: ta naloga vključuje ustvarjanje ali nalaganje kode QR.
- Anketa: ta naloga ne prispeva točk k skupnemu rezultatu.
- Turnir: izključno v načinu za več igralcev, omogoča članom ekipe, da naključno tekmujejo med seboj.

Ko je zveza ustvarjena, lahko udeleženci do nje dostopajo prek svojih mobilnih naprav, pri čemer sodelujejo v dejavnostih posamično ali v skupinah. Rezultati za vsakega udeleženca ali skupino se nato prikažejo ob zaključku izkušnje.

Odločili smo se, da bomo uporabili Action Bound kot naše primarno orodje za Urbani treking iz več ključnih razlogov. Action Bound je namreč vsestranska in interaktivna aplikacija, ki se je izkazala kot idealna za obogatitev izkušnje Urbanega trekinga in ki ponuja številne pomembne prednosti.

Prvič, Action Bound nam je zagotovil idealno platformo za ustvarjanje vrste zanimivih dejavnosti in interaktivnih izzivov vzdolž mestnih pohodniških poti. Prožnost aplikacije nam je omogočila, da smo aktivnosti prilagodili specifičnim ciljem našega projekta, tako da je bila izkušnja bolj prilagojena potrebam udeležencev in različnim kontekstom držav.

Možnost integracije multimedijskih elementov, kot so fotografije, videoposnetki in informativno besedilo, nam je omogočila obogatitev poti s stimulatивно vsebino in kulturnimi spoznanji. Na ta način ActionBound ni poskrbel le za bolj zanimiv Urbani treking, temveč je udeležencem ponudila tudi globlji pogled na kraje, ki so jih obiskali.

Poleg tega se je ActionBound izkazal kot učinkovito orodje za spremljanje in ocenjevanje sodelovanja udeležencev. Platforma zagotavlja podatke o napredku igralcev v realnem času, kar nam omogoča, da ocenimo učinkovitost trekinga in med samim dogodkom izvedemo morebitne izboljšave.

Interaktivna narava ActionBound se je izkazala za posebej primerno za pritegnitev mladega, tehnološko usmerjenega občinstva. Aplikacija je Urbanemu trekingu dodala igriv element, ki je raziskovanje mesta spremenila v zabavno in zahtevno izkušnjo.

Tudi s trajnostnega vidika, z uporabo tega posebnega orodja, je omogočeno vsem, ki želijo biti angažirani in se zavedajo zgodovine, da doživijo to izkušnjo. Dejansko Action Bound ponuja možnost uporabe že ustvarjenih zvez za prihodnje dogodke in različne uporabnike.

5. ŽIVA KNJIŽNICA

5.1. Žive knjige

„Živa knjižnica je instrument dialoga, ki zbližuje ljudi z namenom spodbujanja spoštovanja človekovega dostojanstva in identitete posameznika“ [1].

Kot je potrdil Evropski svet, je tehnika Žive knjižnice pripravljena za krepitev medgeneracijskega dialoga med mladimi posamezniki ter neposrednimi in posrednimi pričami spopadov in režimov 20. stoletja. Živa knjižnica služi kot metoda za vzpostavitev konstruktivne platforme za dialog med posamezniki, ki običajno ne sodelujejo v pogovoru v vsakdanjem življenju.

Izbira te metode izhaja iz želje po ozaveščanju in mobilizaciji mlajših državljanov za temeljne vrednote, povezane z državljanstvom Unije. Ta pristop se je izkazal za zelo učinkovitega pri vključevanju in razširjanju iz prve roke, hkrati pa je dosegel dva različna segmenta občinstva – pričevalce (knjige) in mlajše generacije (bralce).

S tem pristopom se posamezniki preoblikujejo v žive knjige, vsakemu pa je dodeljen poseben naslov, podoben običajni knjigi, ki označuje obravnavano temo ali stereotip. Namesto da bi si izposodili tradicionalno knjigo, imajo udeleženci možnost, da si "izposodijo" osebo. Ta metoda z dialogom omogoča srečanja med ljudmi različnega porekla, izkušenj in življenjskih slogov, kar bralcem omogoča, da razširijo svoje poglede ter gojijo strpnost in spoštovanje človekovih pravic. Živa knjižnica kot participativna metoda, ki temelji na prostovoljnem vključevanju prič v pripovedovanje zgodb, prispeva tudi k spodbujanju aktivnega državljanstva in duha prostovoljstva med državljani.

Pomembno je, da živa knjiga ohranja avtonomijo pri oblikovanju svoje pripovedi, brez potrebe, da se strogo drži zastavljenih vprašanj, zlasti v začetni fazi.

V Živi knjižnici je oseba, ki vodi pogovor, živa knjiga sama. Samostojno določi, kako in kdaj bo delila svojo zgodbo, ne da bi jo omejevale vnaprej določene teme in omejitve običajnega intervjuja. Živa knjiga ni nujno neposredni udeleženec dogodkov, lahko pa je tudi nekdo, ki jih je doživel posredno, na primer prek družine ali prijateljev.

Kot smo že omenili, dogodki Žive knjižnice spreminjajo ljudi v žive knjige. Udeleženci izberejo te žive knjige iz kataloga, ki temelji na njihovih naslovih, udeleženci pa jih berejo v majhnih skupinah (1-3 osebe) in raziskujejo strani z resničnim življenjskimi izkušnjami posameznika. Naslovi so oblikovani tako, da so neposredni in čustveno sugestivni, njihov namen pa je vzbuditi radovednost bralcev.

[1] Ronni Abergel, Antje Rothmund, Gavan Titley, Péter Wootsch, Don't Judge a book by it's cover, Direktorat za mladino in šport, program „Mladi spodbujajo človekove pravice in socialno kohezijo“, Ungaria, založba Sveta Evrope, 2005.

Pomembno je, da žive knjige ohranijo pravico, da se izognejo vsiljivim vprašanjem ali zaključijo pogovor, če se tako odločijo. To pooblastilo zagotavlja spoštljivo in obzirno izmenjavo osebnih pripovedi med izkušnjo Žive knjižnice.

Izbira kraja dogodka za Živo knjižnico je zelo pomemben. Prostor mora biti dovolj velik, da sprejme tako žive knjige kot bralce, hkrati pa zagotavlja prijetno okolje, saj lahko knjige delijo osebne, včasih zahtevne življenjske zgodbe. Prizadevati si je treba ustvariti okolje, ki je pomirjujoče za žive knjige, saj jim bo med dogodkom lažje.

Ob prihodu na dogodek Živa knjižnica so bralci sprejeti v sprejemnem prostoru, kjer se prijavijo v "knjižnico". To je prostor, kjer se bralci vpišejo, izberejo svojo knjigo in počakajo, da pridejo na vrsto. Knjižničar, pogosto uslužbenec ali prostovoljec, ki je nameščen za mizo ali stojnico, zagotavlja vse potrebne informacije. Knjižničar pred vstopom v čitalnico pojasni metodo Žive knjižnice in z njo povezana pravila.

Ob vhodu je čakalnica, ki omogoča gostom, da se družijo in pogovarjajo, medtem ko čakajo razpoložljivost knjig za "izposajo". Koristno je, da je ta prostor ločen od čitalnice, da se ohrani ugodno vzdušje.

Po branju lahko v istem prostoru potekajo ocenjevanja. Vprašalnike za ocenjevanje lahko priročno postavite na mize v čakalnici, da jih bralci izpolnijo pred odhodom.

Čitalnica služi kot primarni prostor za dogodek, pri čemer se vsaki živi knjigi dodeli svoj individualni prostor, opremljen z mizo in nekaj stoli. Čeprav to ni obvezno, je priporočljivo, da so živi knjigi na voljo prigrizki in pijača ves čas dogodka, da bi izboljšali njihovo izkušnjo.

Funded by
the European Union

**Human Library:
Unheard stories of
Women**

**BOLOGNA, ITALY
28 FEBBRAIO 2024**

Per Maggiori
Informazioni visitare:
[HTTPS://WORTH-CERV.WEEBLY.COM/](https://worth-cerv.weebly.com/)

WORTH YOU FIRST

5.1.1. Dogodek Živa knjižnica – Italija

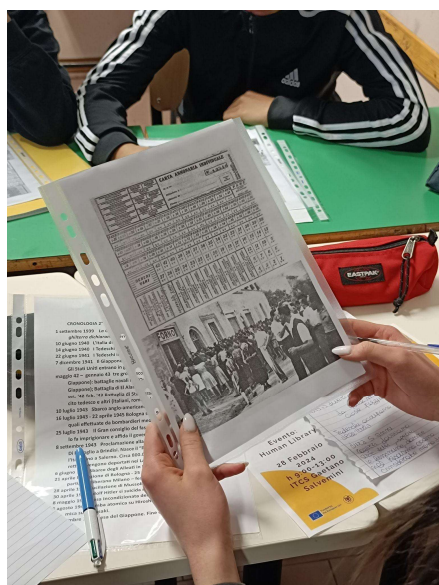
Dogodek Živa knjižnica je potekal 28. februarja 2024 na srednji šoli ITCS Gaetano Salvemini v Casalecchio di Reno v Bolonji. To je bila zanimiva in interaktivna izkušnja, ki je dijakom omogočila, da so se popolnoma potopili v zgodovino prek neposrednih glasov prič. Člani ANPI Bologna (Nacionalno združenje italijanskih partizanov) so z dijaki delili svoja življenjska potovanja in izkušnje ter jim tako ponudili edinstven pogled na različne človeške izkušnje, s poudarkom na uporabi žensk med spopadi 20. stoletja.

Naslovi živih knjig so bili naslednji:

- "Da bo znano. Partizanski dnevnik"
- "Moj oče je preživel ruski umik"
- "Zgodba o Liani, deklici v zgodovini"
- "Anna in aktivizem v podjetju Ducati"
- "Knjiga Borgo, glasovi žensk"
- "Danin pogum" (angleščina).
- "Zgodba mešanega para v času rasnih zakonov"

Vsaka priča je imela na voljo 25 minut, da pove svojo zgodbo in pokaže fotografije, predmete in druga pomembna ponazorila. Po njihovih pripovedih so imeli učenci priložnost zastaviti vprašanja in žive knjige podrobneje razložiti svoje zgodbe. Ta oblika je učencem omogočila, da se neposredno povežejo s svojimi izkušnjami, s čimer so se odprli prostori za dialog in razmislek.

Da bi lahko vsak učenec komuniciral s pričami, so bile skupine majhne, z največ 5 osebami. Po 25 minutah so priče zamenjale skupine, da bi svoje zgodbe delile z drugimi dijaki, s čimer so zagotovili obsežno razširjenost pričevanj.

Na koncu so se vsi udeleženci ponovno pridružili razredu, da bi izmenjali splošne povratne informacije in čustva o izkušnji. Ta trenutek izmenjave je dijakom omogočil, da so podrobneje razmislili o slišanih pričevanjih in spodbudil globlje razumevanje zgodovine in temeljnih vrednot vloge žensk v uporabi v Italiji v 20. stoletju.

5.1.2. Dogodek Živa knjižnica – Slovenija

Živa knjižnica v Sloveniji je nastala v sodelovanju z Gimnazijo Novo mesto. Dijaki so imeli možnost sami izbrati, katero živo knjigo želijo poslušati. Ko je živa knjiga povedala svojo zgodbo, so imeli dijaki možnost pogovora z živo knjigo. Postavili so vprašanja in dobili dodatna pojasnila. Zanimanje za žive knjige je bilo veliko. Poskrbeli smo, da so učenci enakomerno porazdeljeni, tako da skupine niso bile prevelike in da je bilo čim več priložnosti za medsebojno interakcijo. Čas „izposoje“ je bil 30 minut.

Zgodba 1.

Natalija Zanotti je predstavila pisateljico zgodovinskih romanov Ilko Vašte (1891-1967).

S petimi literarnimi deli sodi med slovenske avtorje zgodovinskih romanov, s skupno enajstimi romani pa velja še danes za eno najaktivnejših slovenskih pisateljic. Pisala je za mladino in odrasle predvsem o zgodovinskih in avtobiografskih temah, za katere je značilen realističen slog.

Bila je nadpovprečno bistra, vendar v značaju odkrita, neposredna, uporniška in temperamentna kot njen oče. Pod vplivom del svobodomiselnih pisateljev (Sienkiewicz, Rousseau ...) je postala ateistka, ki se je zavzemala za šibke in zatirane.

Njena prva zaposlitev je bila v Krašnji pri Lukovici, kjer je začela tudi pisati (Aljanina dela). Na Jesenicah in Breznici pri Žirovnici je dobila naslednjo službo. Znana je bila kot zahtevna, a pravična učiteljica. Po lastnih besedah ni sama izbrala učiteljskega poklica, ampak ji ga je narava dala. Leta 1913 jo je vodstvo Ciril-Methodovega društva poslalo v Trst, kjer je med tržaškimi Slovenci spoznala učitelja, planinca, pianista in baritonista Avgusta Vašte, se vanj zaljubila in se z njim poročila. Imela sta dve hčerki. To je bilo najsrečnejše obdobje njenega življenja.

Žal je prva svetovna vojna uničila družinsko idilo. Avgust je bil vpoklican v vojno. Vrnil se je v slabega zdravja, tako da je umrl zaradi španske gripe. Poleg moževe smrti so Ilko prizadele tudi nove meje. Po razpadu Avstro-Ogrske se je Trst priključil Italiji, mlada vdova pa se je s hčerkama preselila v Ljubljano, da bi živela pri materi in očetu. Tam je ponovno začela poučevati in pisati romane. Med okupacijo je sodelovala z Osvobodilno fronto, po letu 1945 pa je postala srednješolska učiteljica.

Življenje po vojni je bilo zanjo zelo težko. Naložila si je številne politične funkcije, vendar je bila tudi močna podpora svojim hčerkam in vnukinji. Nikoli več se ni poročila.

Povedala je o svojem življenju:” Izkušnje mi niso prizanesle, ampak - vse je zgladilo najboljše zdravilo za srčne bolezni - delo, trda služba otrokom in hladna modrost zrelih let”.

Obremenitve so jo izčrpale, zato je zbolela. Umrla je 3. julija 1967 v Ljubljani. Posvetila se je skoraj do zadnjega pomoči domačim, svoji mlajši hčerki in literarnemu delu.

Zgodba 2.

Amra Avidibašić – je kot otrok prišla v Slovenijo iz nekdanje Jugoslavije.

Amra Avdibašić je govorila o svojem otroštvu v Bosni in Hercegovini v času Jugoslavije. Rodila se je v Prnjavorju, majhnem mestu s približno 35.000 prebivalci.

Prnjavor so imenovali majhna Evropa, ker je v tistem času v njem živelo približno 13 manjšin. Navadni ljudje so živeli v skupnosti kot enakovredni in verske ali etnične razlike niso bile opazne kljub dejstvu,

da so bile verske pripadnosti v komunizmu prepovedane.

Njena družina se je preselila v Slovenijo, ko je bila še v osnovni šoli. Kljub temu, da so ljudje različnih kultur in narodnosti v Jugoslaviji veljali za »brate«, je povedala, da so bili Slovenci do nje na začetku ksenofobični.

Že v njeni mladosti se je začela osamosvojitvev in razpad Jugoslavije. Bosna in Hercegovina je doživela najbolj krvavo vojno. Slovenija je bila takrat precej mirna in življenje je teklo normalno. Amra in njena družina so pomagali beguncem iz njenega rojstnega mesta, tako da so številne begunce pripeljali v svoje stanovanje. Poleg tega so skrbeli za otroke, medtem ko so matere odhajale na delo v druge države, da bi preživele.

Danes Amra dela v DRPD Novo mesto, kjer pomaga priseljencem in beguncem v Sloveniji pri vključevanju v družbo. Zavzema se tudi za to, da bi bili vsi ljudje sprejeti enako, ne glede na veroizpoved ali narodnost.

Zgodba 3.

Daniela Hočevar - v Slovenijo je prišla iz Venezuele v okviru programa repatriacije.

Daniela Hočevar prihaja iz Venezuele in že štiri leta živi v Sloveniji. V Slovenijo se je vrnila v okviru repatriacijskega programa, saj so njeni predniki Slovenci.

Daniela se je za prihod v Slovenijo odločila zaradi političnih, gospodarskih in družbenih razmer v Venezueli. Inflacija je tam zelo visoka in ponoči je nevarno iti ven. Razmere so se začele slabšati po volitvah leta 1999, ko je Hugo Chavez postal venezuelski

predsednik. V zadnjih letih se je veliko Venezuelcev preselilo v tujino, zlasti v Latinsko Ameriko.

Po njenem mnenju je bil največji izziv jezik. Njen prvi korak pri integraciji je bil, da se je naučila čim več o slovenskem jeziku in kulturi. Rekla je, da je dobila čas in podporo, ki jo je potrebovala. V enem letu je lahko začela deliti svoje ideje in mnenja v slovenskem jeziku. Daniela je dobila tudi službo diplomirane plesalke in začela poučevati latinskoameriške plesse. Prehod iz ene države v drugo zaradi novega jezika in kulture ni bil lahek, vendar sama ni imela slabih izkušenj. Slovenija jo je sprejela z odprtimi rokami in ji pomagala pri doseganju ciljev.

Zgodba 4.

Anna Barkov - begunka iz Ukrajine

Anna Barkov je opisala, kako je prišla v Slovenijo kot begunka iz Ukrajine. Opisala je, kako težko je bilo sprejeti takšno odločitev in zapustiti svoj domači kraj in vse premoženje, ki si ga je prislužila s trdim delom.

V Sloveniji se je soočala s številnimi težavami, kot so nepoznavanje jezika in težave pri vstopu na trg dela brez državljanstva. S podporo DRPD Novo mesto

se je začela učiti slovenski jezik in dobila vse, kar je potrebovala za življenje v drugi državi.

Zdaj Anna pomaga beguncem iz Ukrajine, da čim lažje preživijo čas, kot begunci v tuji državi.

Zgodba 5.

Sonam Latsho je predstavila budizem kot svojo religijo.

Budizem, ki ima približno 380 milijonov članov po vsem svetu, je majhna religija v Sloveniji. Pravzaprav ni podatkov o tem, koliko ljudi v naši državi se ima za budiste in se niti ne morejo prešteti, ker pravijo, da je to bolj filozofija, nekakšna znanost uma, kot institucionalizirana religija.

Budizem posveča posebno pozornost sočutju in nenasilju. Treba si je prizadevati za pomoč drugim ali jim vsaj ne škodovati. Praktiki budizma sledijo poti bodhisattv in si prizadevajo za razsvetljenje vseh čutečih bitij z razvojem bodhichitta - uma razsvetljenja in sočutja. Na svoji poti se Bodhisattva uri v desetih popolnostih, med katerimi so popolnost velikodušnosti, morale, potrpežljivosti, vztrajnosti, meditativne trdnosti in modrosti.

5.1.3. Dogodek Živa knjižnica – Romunija

Na dogodku Živa knjižnica v Braşovu v Romuniji so se študentje Fakultete za sociologijo Univerze Transilvanija v Braşovu udeležili edinstvene izobraževalne izkušnje. Dogodek je potekal na dveh srečanjih, in sicer 14. decembra 2023 in 8. marca 2024. Ti srečanja sta zagotovili interaktivno platformo, na kateri so se študenti lahko seznanili z resničnimi zgodbami žensk, ki so živele v pomembnem zgodovinskem obdobju v Romuniji.

Na prvem srečanju, ki je potekalo v dvorani Fakultete za sociologijo in komunikacije,

sta dve ženski delili svoje izkušnje iz osemdesetih let prejšnjega stoletja v Romuniji. V tem času se je večina kmetijske proizvodnje in kakovostnih tekstilnih izdelkov izvažala, zaradi česar so lokalne družine težko dobile najnujnejše življenjske potrebščine. Ženski sta pripovedovali o svojih prizadevanjih, da bi nahranili svoje družine in jih v takšnih razmerah spodobno oblekle.

Njihove zgodbe so omogočile osebni vpogled v vsakodnevne boje in upornost, ki sta bila potrebna v tem težkem obdobju.

Na drugem srečanju so se študenti ponovno zbrali v prostorih fakultete, da bi prisluhnili dvema ženskama, ki sta sodelovali v protikomunističnem uporuh v Braşovu leta 1987. Njuni pripovedi iz prve roke o uporuh so nazorno prikazali njun pogum in vpliv njunih dejanj v prelomnem trenutku romunske zgodovine. Te zgodbe so študente globoko ganile, saj so bolje razumeli osebna tveganja in žrtve, povezane z upiranjem komunističnemu režimu.

Tretja faza je vključevala dve starejši ženski iz bogatih kmečkih družin, ki sta bili v zgodnjih letih komunističnega režima razglašeni za sovražnici ljudstva. Zaradi njune visoke starosti in slabega zdravja je bilo to srečanje izvedeno prek spleta. Študenti so se zbrali v univerzitetnih dvoranah, medtem ko so pripovedovalci delili svoje izkušnje iz svojih domov. Na tem dogodku so bile izpostavljene dolgoročne posledice političnega zatiranja in upornost tistih, ki so ga prenašali.

Udeleženci so zelo cenili priložnost, da se vključijo v Živo knjižnico. Prisluhnili so tem osebnim zgodbam, ki so obogatile njihovo razumevanje zgodovinskega konteksta in poudarile pomen spominjanja in spoštovanja odpora in vztrajnosti žensk v Romuniji.

5.1.4. Dogodek Živa knjižnica – Poljska

Dogodek Živa knjižnica, ki ga je organiziral DFOP in je potekal 19. marca 2024 v Centrum na Przedmieściu, je bil platforma za ukrajinske ženske, ki so pobegnile na Poljsko po ruski invaziji na Ukrajino februarja 2022. Kljub nedavni naravi njihovih izkušenj so njihove zgodbe globoko povezane z boji žensk, ki so se upirale na Poljskem v 20. stoletju.

Ženske iz Ukrajine so delile svoje izjemne izkušnje in pripovedovale zgodbe o tem, kako so zapustile svoje domove in družine, da bi poiskale varnost na Poljskem. V

njihovih pripovedih se je zrcalila upornost poljskih žensk, ki so skozi zgodovino preživele vojne in spopade. Kljub številnim izzivom ob prihodu, vključno s potovanjem po neznanem ozemlju in premagovanjem jezikovnih ovir, so te ženske pokazale izjemno odločnost in vztrajnost. Našle so zaposlitev, vzpostavile povezave in sprejele priložnosti, ki jih je ponudila Poljska, s čimer so utelešale neomajni duh upornosti.

Dogodek je poudaril univerzalno naravo poguma, vztrajnosti in upora, ne glede na čas ali kraj. Udeleženci, predvsem dijaki iz lokalnih šol, so pridobili globlje razumevanje brezčasnih bojev, s katerimi se soočajo ženske na konfliktnih območjih. S poslušanjem teh pripovedi so prepoznali pomen ozaveščanja in organiziranja dejavnosti za ohranjanje spomina na pretekle dogodke, zlasti sredi trenutnih spopadov.

5.1.5. Dogodek Živa knjižnica – Portugalska

Živa knjižnica v mestu Guimarães, ki je bila izvedena v partnerstvu z dvema šolskima skupinama v Guimarãesu: šolo Santos Simões in šolo Francisco de Holanda, je potekala dva različna dneva: 24. april in 31. maj 2024. Dejavnost je vključevala dijake 11. in 12. razreda, stare od 16 do 19 let, namenjena pa je bila ozaveščanju in poglobljanju razumevanja zgodovine ženskega upora v Evropi 20. stoletja.

Na tem srečanju so se oblikovale majhne skupine dijakov (od 7 do 10 dijakov), ki so imeli dragoceno priložnost za interakcijo s petimi "živimi knjigami": štiri ženske iz Guimarãesesa, ki so se soočile in uprle Salazarjevi diktaturi, in moški, ki je v boju proti diktaturi predstavil znano Vimaransenesejevo žensko.

„Žive knjige“ so bile Isabel Santos Simões, ki je delila zgodbo o svoji materi, Marii Açucena Matias das Neves; Rosa Guimarães, ki se je

posvečala izobraževanju in zagovarjanju pravic invalidov; Lúcia da Silva, neutrudna zagovornica pravic delavcev v okviru Katoliške delavske lige – Krščanskega delavskega gibanja; Lurdes Ribeiro, ženska, ki je zastopala ženske v tekstilnem sindikatu Guimarães in César Machado, ki pripoveduje zgodbo o Virgíni de Moura.

Mladi udeleženci iz obeh sodelujočih šol so se približno dve uri lahko pogovarjali in postavljali vprašanja petim knjigam, ki so vodile različne oblike upora proti Salazarjevi diktaturi in prispevale k demokratični tranziciji. Pripravljene so bile opisati svoja življenjska potovanja, opisati življenjske razmere v času Estada Novo in pojasniti dejanja, na videz preprosta, s katerimi so kljubovali represiji avtoritarnega režima, ki je na Portugalskem vladal 41 let.

5.2. Italija in zgodovinski kontekst

Ženske v italijanskem odporniškem gibanju: Tihi upor

Izraz nacifašizem je bil skovan leta 1943, ko je bil Mussolinijev fašizem podrejen nacizmu, kar je sovpadalo z nemško okupacijo. Politične sile italijanskega odporniškega gibanja so pogosto uporabljale ta pojem in z njim označevale zatiralski, diktatorski režim, ki je kršil individualne svoboščine in pravice. Mussolinijev fašizem je zlasti poskušal ženske izključiti iz vseh vrst javnih dejavnosti, da bi ponovno potrdil in marginaliziral vlogo žensk, kot zgolj skrbnic doma in družine. To je privedlo do močnega odziva med ženskami, ki se je kazal v protestih in demonstracijah, v katerih je bilo izraženo nestrinjanje z režimom.

Upor je kolektivni pojav, ni izraz elite ali enega samega segmenta družbe; to je resničen odziv ljudstva. Ženski upor v Italiji je imel v zgodovinskem kontekstu 20. stoletja temeljno vlogo pri delovanju partizanskega gibanja v boju proti nacifašizmu. Medtem ko so bili moški vključeni v prve bojne vrste, so bile ženskam zaupane pomembne naloge v vsakodnevnem boju proti zatiralskemu režimu na celotnem nacionalnem ozemlju.

Ženske so se organizirale v manjše partizanske skupine, kot so Domoljubne akcijske skupine (GAP) in Domoljubne akcijske čete (SAP). Ustanovile so tudi ženske obrambne skupine, vključujoče skupine, ki so vključevale ženske iz vseh družbenih razredov in politično-verskih usmeritev. Z ustanovitvijo teh skupin se je politična vloga žensk v odporiškem gibanju bistveno povečala.

Ženske so imele ključno vlogo, zlasti med drugo svetovno vojno, saj so se ukvarjale z industrijo in kmetijstvom, da bi nadomestile moške, vpletene v vojno. Delale so v tovarnah, prevzemale vloge moških v vojni in organizirale stavke in demonstracije proti nacifašizmu. Izvajale so intenzivne dejavnosti politične propagande, sabotažna dejanja in organizirane okupacije.

Posebej pomembne so bile tako imenovani "staffete" (kurirji), borci, ki so imeli temeljno vlogo v letih italijanskega odpora. *Staffette* so bile mlade ženske, stare od 16 do 18 let, katerih naloga je bila zagotavljati povezave med različnimi brigadami in vzdrževati stike med partizani in njihovimi družinami. Med premiki so bile vedno v ospredju, saj so prve vstopile v mesta, da bi se prepričale, da v njih ni sovražnikov, in dale zeleno luč partizanom za nadaljevanje napredovanja. Lik *Staffette* je bil zelo spoštovan in prepoznan kot najbolj nevarna in pomembna vloga. Mnoge ženske so se skupaj s partizani borile proti nacifašizmu in njihove življenjske zgodbe, ki so pogosto neznane, še vedno niso široko obravnavane v zgodovinskih pripovedih.

Ženske v geopolitični realnosti med osvobodilno vojno niso imele le vlog institucionalne odgovornosti; v nekaterih primerih so se oborožile skupaj z moškimi in tako vdrle v pretežno moški svet. Njihova udeležba je bila nujna in srčna dolžnost, da prispevajo in sodelujejo v korist celotnega zatiranega prebivalstva. Seveda se to ni zgodilo brez skepse moških partizanov.

V okviru obsega in ciljev projekta WORTH želimo osvetliti tisto, kar v zgodovinopisju že desetletja ni bilo ustrezno priznано: prispevek žensk in njihov pogum pri prevzemanju vodilne vloge. Njihov prispevek je pogosto ostal drugotnega pomena in je zaostajal za moškimi, celo uradni podatki o udeležbi žensk v Odporu niso bili ustrezno poudarjeni, saj je merilo za dodelitev nagrad pogosto dajalo prednost vojaškemu dosežku, kar je dajalo prednost moškim. Drugačni načini bojevanja, pogosto moralni ali taki, ki niso vključevali le uporabo orožja, niso bili upoštevani, vendar niso bili nič manj pomembni. Njihov prispevek je bil pomemben, njihova podpora se je začela že v prvih dneh partizanskega boja in je trajala do leta 1945, ko je bila Italija osvobodena od nacistov. Zato se v historiografskem in institucionalnem smislu odpor žensk pogosto imenuje tihi odpor.

V odporu je sodelovalo veliko žensk. Čeprav je večina njihovih zgodb danes pozabljenih, obstajajo dragocena neposredna ali posredna pričevanja nekaterih od njih. Tukaj je zbirka pričevanj, zbranih iz zgodb aktivnih žensk v bolonjski regiji.

5.3. Romunija in zgodovinski kontekst

Po drugi svetovni vojni je na volitvah leta 1946 v Romuniji presenetljivo s prevaro zmagala Komunistična partija, ki je imela med prebivalstvom zelo malo podpornikov, Romuni so menili, da demokratične zahodne sile (predvsem ZDA) ne bodo tolerirale te kršitve demokracije in bodo posredovale za ponovno vzpostavitev naravnega reda.

Nekateri častniki romunske vojske so začeli zbirati orožje, ga shranjevati v varnih skrivališčih in organizirati podporne mreže domačinov, ki so čakali na pomoč Zahoda. Tako se je rodilo protikomunistično odporiško gibanje, zlasti na gorskih območjih države.

Zahodna vojaška pomoč je prihajala počasi, komunisti so utrdili svojo moč v Romuniji in kar se je začelo kot domoljubno gibanje v pripravah na osvobodilno intervencijo, pa je kmalu postalo dolgo in brezupno spopadanje s Securitatom, represivnim organom komunistične države. Častnikom so se pridružili študenti in mladi intelektualci, mnogi med njimi udeleženci protikomunističnih študentskih uporih.

Člani odporiških skupin so s pomočjo prebivalcev vasi pod gorami vztrajali do konca petdesetih let prejšnjega stoletja. Ti so bili kaznovani, ker so borcem zagotavljali zatočišče, hrano, zdravila in novice. Bili so ustrahovani, aretirani, preiskani, mučeni, obsojeni na zapor ali celo smrt. Ocenjeno število družin, ki so bile preganjane, ker so bile osumljene pomoči borcem v gorovju Făgăraș, je bilo npr. več kot 1 000.

Številni borci in njihovi podporniki so umrli v zaporu. Preživeli so bili pomiloščeni v letih 1963-1964 in so se vrnil v svet spremenjenih družbenih hierarhij, kjer so zunaj njihovega ožjega kroga veljali za čudake ali izobčence in bili odrinjeni na rob družbe. Komunistična propaganda jih je imenovala razbojniki in sovražniki ljudstva, oznaka pa se je dokončno prilepila tudi na njihove biografije in na ugled družin, iz katerih so izvirali.

V vaseh ob vznožju gora so matere, sestre, žene ali dekleta organizirale lokalne mreže za oskrbo borcev s hrano, oblačili in zdravili, pogosto so celo same nosile zaloge v gore in na različne načine prevarale vojake Securitate, ki so patrolirali po poteh, da bi prekinili povezave borcev z lokalnimi skupnostmi. Mnoge med njimi so bili podvrženi krutim zaslišanjem, bili so pretepeni in mučeni. Na njihovi moči in vztrajnosti je temeljil odpor borcev v gorah.

V družinah, kjer so bili moški odsotni, ker so umrli ali bili v zaporu, so morale ženske prevzeti naloge kmetovanja in živinoreje. To so bila njihova sredstva za preživljanje. V številnih primerih so novoustanovljene komunistične oblasti in lokalni prebivalci, ki so jih podpirali, našli vse mogoče načine za prilastitev živali in kmetijske opreme iz gospodinjstev teh žensk, ki so bile prepuščene same sebi. Tako je preživetje kmalu postalo izziv za ženske in njihove otroke, pa tudi za starejše ljudi v njihovi oskrbi. Te ženske, ki so veljale za žene sovražnikov ljudstva, so se soočale z neposrednim sovraštvom oblasti in, ker se je kolektivna predstava o protikomunističnem odporu pod vplivom komunistične propagande spremenila, tudi s sovraštvom članov lokalnih skupnosti. To, da jim je uspelo pobrati pridelek in oddati kvote pridelkov državi, nahraniti družino ali poslati otroke v šolo, so bili junaški poskusi in subtilni načini protikomunističnega upora.

O eni od teh žensk, ženi premožnega kmeta iz vasi ob vznožju gorovja Făgăraș v Transilvaniji, govori ena od WORTH-ovih zgodb.

Ostale zgodbe govorijo tudi o odporu proti komunizmu. Nanašajo pa se na kasnejša obdobja, ko je bil komunizem v Romuniji že dobro uveljavljen. V osemdesetih letih 20. stoletja so se Romuni zaradi politike, ki je večino kmetijske in živinorejske proizvodnje usmerjala v izvoz, soočali s hudim pomanjkanjem osnovnih živil. Trgovine s hrano so bile skoraj prazne, prebivalstvo je prejelo odmerjene obroke mesa, kruha, sladkorja, olja itd., na podlagi družinskih karticah. Količine so bile majhne in nezadostne. Za mestne prebivalce, ki teh obrokov niso mogli dopolniti s pridelki živali iz gospodinjstev sorodnikov, ki so živeli v vasi, je bila nevarnost podhranjenosti realna. V tem kontekstu so se pojavila podzemna oskrbovalna omrežja. Dostop do teh omrežij je pomenil zagotavljanje zdrave hrane otrokom v družini. Ženske so se naučile kuhati čim več jedi iz nekaj primarnih izdelkov, ki so jih lahko dobile. Sposobnost zagotavljanja razmeroma bogatega prazničnega obroka je postala znak družbenega prestiža. Ženske so si morale izmisliti vse vrste spektakularnih receptov iz nekaj sestavin, ki so jih imele pri roki. V tem kontekstu je bilo norčevanje z organizacijo zasebnih zabav ob rojstnih dnevih, godovih in dnevih za otroke, domač način upiranja komunizmu. To je bil tudi dokaz vztrajnosti žensk.

15. novembra 1987 je v Brașovu prišlo do protikomunističnega upora. Delavci v tovarni tovornjakov "Rdeča zastava", ki so na plačilni dan ugotovili, da bodo prejeli manj denarja, kot je bilo pričakovano, so zapustili tovarno in se odpravili na lokalni sedež romunske komunistične partije (PCR) v središču mesta. Začetna skupina se je povečala, saj so se delavcem iz tovarne "Rdeča zastava" zaradi splošnega nezadovoljstva zaradi pomanjkanja hrane, vsakodnevnih in načrtovanih izpadov električne energije ter mraza v svojih domovih pridružili delavci iz drugih tovarn v Brașovu. Ko so prispeli v središče, so vdrli v sedež PCR, vrgli skozi okno portret generalnega sekretarja Nicolaeja Ceaușescuja in zaboje drage, kakovostne hrane, ki so jo našli v pisarnah.

Naslednji dan se je začela preiskava udeležencev. Tisti, ki so veljali za glavne krivce/pobudnike, so bili pozneje obsojeni in prisilno odstranjeni iz Braşova. Da bi oblasti izvedele čim več podrobnosti, so bili delavci do konca postopka vsak posebej poklicani na preiskavo ter fizično in duševno mučeni. Med njimi so bile tudi ženske - v komunistični Romuniji so ženske spodbujali, da so delale skupaj z moškimi tudi v sektorjih težke industrije. Med udeleženci upora leta 1987 sta bila tudi dva pripovedovalca zgodb v projektu WORTH. Zavrnilo so, da bi obtožili svoje kolege kot pobudnike upora.

V komunistični Romuniji je bilo objavljane del, zlasti del sociologije in filozofije, strogo nadzorovano s cenzuro. Poskus objavljanja pod grožnjo cenzure je bilo samo po sebi pogumno dejanje. Prav tako kot učiteljica svobodno razpravljati o občutljivih ideoloških vprašanjih s srednješolci ali kolegi. Takšna pogumna dejanja lahko razumemo tudi kot osebne načine upiranja komunizmu.

Vse zgodbe WORTH-ovih pripovedovalcev v Romuniji govorijo o različnih vidikih iste vrste tihega, ne spektakularnega, a zelo vztrajnega odpora proti globokemu zlu, ki je v drugi polovici 20. stoletja zaznamovalo življenje Romunov.

5.4. Portugalska in zgodovinski kontekst

Ženske in revolucija na Portugalskem

25. aprila 1974 je na Portugalskem padel fašistični režim Estado Novo. Najdaljša evropska diktatura 20. stoletja se je končala z vojaškim udarom, ki mu je sledil devetnajst mesecev trajajoč revolucionarni proces. To obdobje je v zgodovini zaznamovalo pomen ljudskih bojev za pravice, varnost zaposlitve, stanovanja, izobraževanje, zdravstvo in celo ideal socializma.

Negotov položaj je najbolj prizadel ženske, ki so nosile predvsem breme družinske in gospodinjске oskrbe. Barakarska naselja, ki so jih pestile nehigienske razmere in pomanjkanje osnovnih sanitarij, so bili problemi, ki so vplivali na življenje večine portugalskega prebivalstva. Raziskava Nacionalnega inštituta za statistiko kaže, da leta 1970 36 % portugalskih domov ni imelo elektrike, 53 % jih ni imelo tekoče vode, 42 % pa jih ni imelo kanalizacije in osnovnih sanitarij. Država je imela še vedno najvišjo stopnjo nepismenosti in umrljivosti dojenčkov ter najnižje število zdravnikov in medicinskih sester na prebivalca v primerjavi z zahodno Evropo. Kar zadeva izobrazbo, je dvakrat višja stopnja prizadela ženske, saj je prizadela 31 % tega prebivalstva, skupaj z dejstvom, da je le 18 % tistih, ki so vstopile v izobraževalni sistem, dokončalo študij. To je nedvomno pomembni kazalnik elitizacije in prekarnosti, ki je zastopana v državni politiki. S prelomom po 25. aprilu so ženske

zasedle pomembne prostore boja in upora. Čeprav je malo brala in slišala o zgodovinski vlogi žensk v boju za demokracijo na Portugalskem, je bila ženska močna in nepogrešljiva za poznejše dosežke. Ti boji so utrli pot ponovnemu premisleku in nenehnemu spreminjanju vloge žensk v razvoju kapitalistične družbe pod krinko predstavnika demokracije. Zahteve so bile osredotočene predvsem na zvišanje plač, minimalno plačo, enako plačilo za enako delo, odpravo privilegij in dodatkov, pa tudi na zahteve za bolj kakovostno življenje, kot so delovni pogoji, priznavanje predstavniških organov, kot so delavske komisije, 40-urni delovni tedni, odprtje centrov za dnevno varstvo, vrtcev in prostorov za dojenje na delovnem mestu. Mnoge od teh zahtev so neposredne zahteve žensk, kar kaže na plodno zavest o boju v tej analitični kategoriji, zlasti ker so ženske najbolj prizadete zaradi dvojnih ali celo trojnih delovnih izmen. Še bolj učinkovite so bile strukturne spremembe v tem obdobju, zlasti na področju izobraževanja, dela in zaposlovanja, ki so spremenile prostore in gibanja žensk z novo obremenitvijo družbene zavesti.

Med bojem in dosežki

Ženske, ki so bile pogosto potisnjene v tradicionalno domače vloge, niso bile ravnodušne do boja za svobodo. Imele so ključno vlogo pri uporabi, se organizirale v tajne skupine, aktivno sodelovale v političnih gibanjih in prispevale k širjenju naprednih idej. Mnoge so se soočale s preganjanjem, zapornimi kaznimi in drugimi oblikami represije, pri čemer so pokazale izjemen pogum.

Z državnim udarom 25. novembra 1975 je Portugalska vstopila v novo fazo političnega prestrukturiranja. Pomembno je razumeti, da so bili številni dosežki odvisni od bojev, ki so se odvijali po 25. aprilu, pa tudi od oblikovanja različnih feminističnih skupin, ki so se zavzemale za pravice žensk. Odpravljeni so bili zakoni, kot so poslušnost možu in potreba po moževem soglasju za odhod iz države. Pred tem ženske niso mogle biti sodne uradnice ali diplomatke. Osnovnošolske učiteljice se niso mogle poročiti brez dovoljenja ministrstva za šolstvo, telefonske operaterke in medicinske sestre v civilnih bolnišnicah pa se preprosto niso mogle poročiti! Vse to se je spremenilo po aprilu 1974. Z ustavo iz leta 1976 in novim civilnim zakonikom so se v državi zgodile številne napredne spremembe. Po 25. aprilu sta bila uvedena splošna volilna pravica in pravica do razveze zakonske zveze. Leta 1976, z nekaj zamude, moške niso imeli več pravice odpirati pošte svojih žena. Revolucija 25. aprila 1974 je s strmoglavljenjem avtoritarnega režima prinesla globoke spremembe. Z vzpostavitvijo demokracije so ženske začele širše uveljavljati svoje pravice, izpodbijati uveljavljene norme in prispevati k družbeni preobrazbi, ki si prizadeva za enakost spolov in polno udeležbo žensk v vseh sektorjih družbe. Ta zgodovinski preobrat ni pomenil le politične spremembe, temveč tudi družbeno revolucijo, ki je pozitivno vplivala na življenje žensk na Portugalskem.

5.5. Slovenija in zgodovinski kontekst

Slovenija je v 20. stoletju doživljala različne boje za osvoboditev, tudi med drugo svetovno vojno, ko jo je okupirala Nemčija. Slovenski partizani, ki jih je vodila Osvobodilna fronta slovenskega naroda, so imeli pomembno vlogo pri uporih proti okupaciji in boju za neodvisnost. V tem boju so imele pomembno vlogo številne ženske na različnih področjih.

Slovenija je iz Jugoslavije izstopila leta 1991. Država je svojo neodvisnost razglasila 25. junija 1991 po referendumu, na katerem je večina Slovencev glasovala za odcepitev. To je pripeljalo do kratkotrajne desetdnevne vojne z Jugoslovansko ljudsko armado, ki je pripeljala do uspešne osamosvojitve Slovenije. Mednarodna skupnost je Slovenijo priznala kot samostojno državo, kasneje istega leta pa je postala članica Združenih narodov. Izhod Slovenije iz Jugoslavije je pomenil začetek njene poti kot suverene države. Druge republike nekdanje Jugoslavije (Hrvaška ter Bosna in Hercegovina) so se znašle v težjih razmerah in v njih je potekala štiriletna vojna, zato je v Slovenijo prišlo veliko beguncev.

5.6. Poljska in zgodovinski kontekst

V 20. stoletju so poljsko zgodovino zaznamovali burni dogodki in globoke spremembe, zlasti zaradi vojn, spreminjajočih se režimov in vpliva komunizma. Država se je soočala z invazijami, poklici in obdobji intenzivne politične represije, kar je ustvarilo zapleteno ozadje za vlogo žensk v odporiških gibanjih.

Med drugo svetovno vojno je Poljsko najprej napadla nacistična Nemčija, nato pa še Sovjetska zveza. Pod nacistično okupacijo je bila poljska družba podvržena brutalni represiji, z obsežnimi grozodejstvi in ustanovitvijo getov in koncentracijskih taborišč. Ženske so imele ključno vlogo v uporih, saj so sodelovale v ilegalnih dejavnostih, tihotapile informacije in zagotavljale zdravstveno oskrbo ranjencem.

Po vojni je Poljska padla pod sovjetski vpliv in postala komunistična država. Za to obdobje je bil značilen strog režim, ki je dušil politično nestrinjanje in nadzoroval številne vidike vsakdanjega življenja. Kljub zatiralnemu okolju so se ženske še naprej upirale. Sodelovale so v različnih protikomunističnih gibanjih, vključno z gibanjem Solidarnost v osemdesetih letih 20. stoletja, ki je bilo ključno za izpodbijanje režima in je na koncu pripeljalo do padca komunizma na Poljskem.

V teh nemirnih časih so ženske na Poljskem pokazale izjemen pogum in upornost. Podpirale so oborožen odpor in politični aktivizem, poleg tega pa so imele ključno vlogo pri ohranjanju poljske kulture in identitete. Njihov prispevek je bil ključnega pomena v boju za svobodo in demokracijo na Poljskem, zaradi česar so postale sestavni del zgodovine upora v državi v 20. stoletju.

6. URBANI TREKING

6.1. Kdaj je nastal Urbani trekking?

Urbani trekking, dobro uveljavljena praksa, je razmeroma nov koncept, ki je pridobil formalno priznanje leta 2003 v Sieni, pod okriljem lokalnega oddelka za turizem.

Urbani trekking, ki je združitev urbanega raziskovanja in pohodništva, se razlikuje od tradicionalnega trekkinga, ki se odvija predvsem v naravnih pokrajinah, kot so gore ali gozdovi. Poudarek je na raziskovanju urbanih območij peš.

Na Urbanem trekingu posamezniki peš prečkajo mesta ali soseske, odkrivajo skrite dragulje, spomenike, parke in kulturno pomembne kraje. Ta dejavnost zagotavlja privlačen in dinamičen pristop k spoznavanju zgodovine, arhitekture in kulture mesta, hkrati pa spodbuja aktiven življenjski slog.

Za tiste, ki uživajo v raziskovanju urbanih okolij na čuječ in aktiven način, urbani trekking ponuja alternativni način odkrivanja.

Pogosto spregledamo možnost, da lahko ob sprehodu skozi srce narave odkrijemo dokaze in sledi preteklosti. Vendar pa se prav to zgodi med kulturnim pohodom, kjer lahko vsak korak razkrije nepredvidene vidike nekega območja. Predstavlja enega najbolj spontanov načinov, kako se povezati z najglobljo identiteto kraja, vdihniti njegovo bistvo in se prepustiti nezlomljivi vezi med sedanostjo in preteklostjo.

6.1. Urbani trekking v Italiji

7. maja 2024 je YouNet organiziral WORTH urbani trekking po ulicah Bolonje, kjer so razkrili zgodbe o pogumu in uporuh italijanskih žensk med drugo svetovno vojno. Na dogodku, ki je potekal v sodelovanju s Tehnološko-komercialnim inštitutom Rosa Luxemburg, se je zbralo 22 udeležencev, kar je bila priložnost za povezovanje s preteklostjo in počastitev izjemnih prispevkov žensk v bolonjskem boju za svobodo in pravico.

Urbani trekking je sledil po poti od spomenika Ossario ai Caduti Partigiani do ulice Irma Bandiera in spomenika vsem pripadnicam upora (Memoriale alle Donne Cadute per la Resistenza), na katerem so odkrivali spomenike z bogato zgodovino. Vrhunec dogodka je bila pripoved člana ANPI Bologna, ki je predstavil navdihujočo zgodbo Adelie Casari, znane kot Emma, ki se je borila za delavske pravice in prispevala k spomeniku Villa Spada v čast padlim borcem.

Ta organizirani dogodek je dijakom omogočil poglobljeno izkušnjo in spoznavanje zgodovine na edinstven način. Z raziskovanjem pomembnih lokacij v svojem mestu in odkrivanjem zgodb, povezanih z ženskami v uporabi, so učenci bolje razumeli pogumna prizadevanja tistih, ki so se borili proti fašizmu za svobodo svoje države.

ANPI

The National Association of Italian Partisans (ANPI) was established in Rome in 1944, during the Nazi-Fascist occupation of Northern Italy, by volunteers from the central regions partisan war. After Italy's liberation, ANPI expanded nationwide, including regions with sporadic resistance and abroad (Yugoslavia, Albania, Greece, France). On April 5, 1945, it was officially recognized as a moral entity.

WORTH

WORTH, an EU-funded initiative within the CERV program, focuses on revealing and honoring the crucial contributions of women in resistance movements across Europe during the 20th century, underscoring their impact on the continent's journey towards democracy.

URBAN TREKKING

YouNet
<https://www.you-net.eu/>

YouNet APS, based in Bologna, is an NGO focusing on non-formal education and EU-focused activities for youth, including learning mobility, volunteering projects, and cultural events, in collaboration with local authorities and schools.

staff@you-net.eu
333 684 66 84

For more information visit our social media

 <https://worth-cerv.weebly.com/>

 WORTH - Women in Resistance in the 20th century

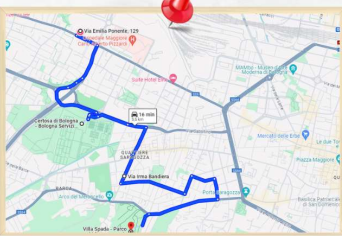

Download the **App Now**

Discover the Legacy of Courage on an Urban Trekking Route through Bologna. Experience the stories of bravery and resilience that shaped our history with 'WORTH - Women in Resistance in the 20th Century.'

Our journey aims to comprehend the roles of intolerance and discrimination in the city's past century and how the community has responded to them.

The activity will have basic non-formal education and gamification as a learning tool.

 Meeting point
YouNet Office, Via Emilia Ponente, 129
40133 Bologna

 End of journey

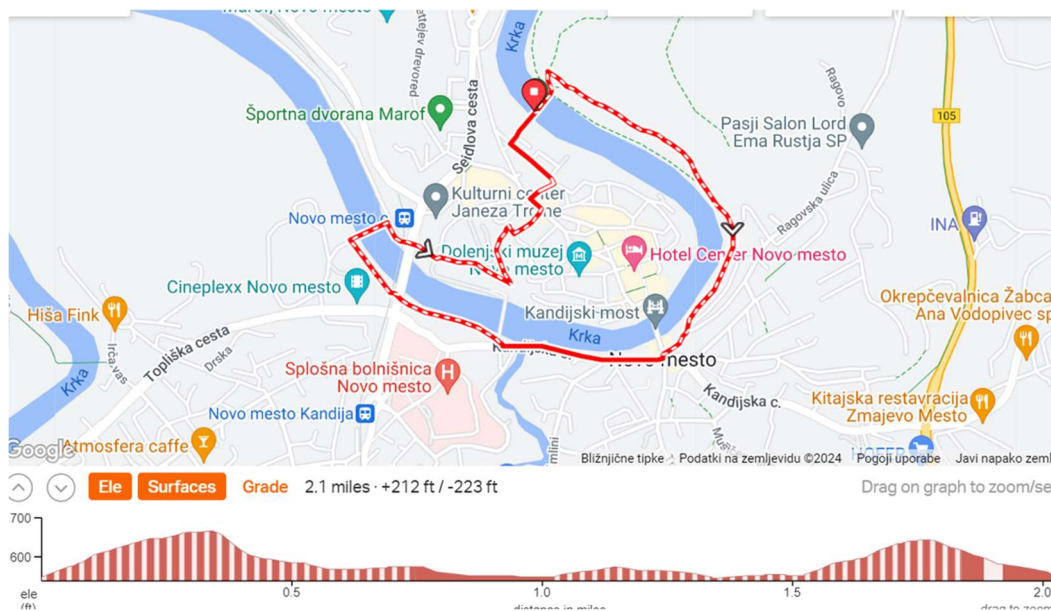
6.2. Urbani trekking v Sloveniji

Dogodek Urbani trekking z naslovom Pozabljena polovica Novega mesta je potekal 10. marca 2024. Udeleženci so bili povabljeni prek družbenih medijev in ustnih vabil, kar je zagotovilo dobro udeležbo. Ta dogodek je bil del projekta WORTH in je poudaril njegov pomen.

Pot je udeležence vodila mimo pomembnih lokacij, povezanih z življenjem in delom žensk, ki so imele ključno vlogo pri razvoju Novega mesta, kljub zgodovinskim izzivom, ki so ženskam preprečevali sodelovanje v javnosti. Pot je bila zasnovana v treh

krogih: Mestni krog (Staro mesto), vodni krog (desni breg reke Krke) in gozdni krog. Trasa, dolga 7,4 km, s približno 1 uro in 30 minutami hoje, je omogočila poglobljeno doživetje bogate zgodovine prispevkov žensk k razvoju Novega mesta.

Udeleženci so raziskovali trajni vpliv prizadevanj teh žensk na različnih področjih in pridobili večje spoštovanje za njihovo pomembno vlogo pri razvoju mesta.

V zaključku so dogodki Živa knjižnica in Urbani trekking v Novem mestu ponudili dragocen vpogled v upornost in prispevek žensk. Te dejavnosti niso le slavile zgodovinskih dosežkov, temveč so tudi spodbujale globlje razumevanje in spoštovanje

med udeleženci, pri čemer je bil poudarjen pomen spominjanja in spoštovanja močnih glasov žensk v zgodovini.

6.3. Urbani treking v Romuniji

Dogodka Urbani treking v Braşovu sta študentom ponudila zanimiv način za raziskovanje lokalne zgodovine, pri čemer sta se osredotočila na upor žensk proti komunizmu. Ta dogodka sta bila organizirana v dveh fazah: prvi 29. aprila 2024 in drugi pa 2. maja 2024.

V prvi fazi so se študenti Fakultete za sociologijo in komunikacijo povezali s študenti Univerze v Amsterdamu. Razdeljeni so bili v mešane romunsko-nizozemske ekipe in zadolženi za iskanje pomembnih zgodovinskih krajev, povezanih z lokalnim odporom proti komunizmu. Njihova naloga je bila fotografiranje teh krajev in pošiljanje fotografij organizatorjem v najkrajšem možnem času. Po zaključku Urbanega trekinga so ekipe prejele nagrade in informacije o lokalni zgodovini upora. Dogodek se je zaključil z obiskom Muzeja spominov na komunizem, kjer so študenti lahko raziskovali artefakte in eksponate, povezane s komunističnim obdobjem.

Druga stopnja je bila odprta za vse zainteresirane študente Fakultete za sociologijo in komunikacije ter Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko. Od 2. maja 2024 so bili ti študenti povabljeni, da identificirajo in fotografirajo iste pomembne kraje v Braşovu. Sodelovanje v tej dejavnosti jim je omogočilo vstop v Muzej spominov na komunizem, kar je spodbudilo nadaljnje ukvarjanje z lokalno zgodovino.

Aktivnost je bila dobro sprejeta, udeleženci pa so jo pohvalili kot odlično priložnost za spoznavanje zgodovine prejšnjega stoletja. Sodelovanje nizozemskih študentov je obogatilo izkušnjo, saj je spodbudilo medsebojno razumevanje in spoštovanje zgodovinskega konteksta Romunije.

Ti dogodki v Braşovu, ki so združili Živo knjižnico in Urbani trekinga, so študentom zagotovili globok in interaktiven način povezovanja s preteklostjo ter poudarili odpornost in upor žensk v romunski zgodovini.

6.4. Urbani treking na Poljskem

12. marca 2024 se je 35 udeležencev udeležilo dogodka Urbani treking v Vroclavu, kjer so obiskali pomembne kraje, povezane z zgodovino žensk. Na pohodu, ki so ga vodile zgodbe zgodovinskih junakinj, so se osredotočili na vlogo žensk med drugo svetovno vojno na Poljskem in poznejšim komunističnim obdobjem.

Udeleženci so sodelovali v dejavnostih, ki so razkrile zgodbe žensk, ki so se upirale preteklim režimom, in si pridobile globlje spoštovanje za svoje prispevke in boje. Z aktivnim sodelovanjem na dogodku udeleženci niso le spoznavali pomembnih zgodovinskih lokacij, temveč so tudi sami prispevali k pripovedi ter ustvarjali in delili te zgodbe. Ta poglobljen pristop jim je omogočil, da so se bolj osebno povezali z

zgodovino in spoštovali odpornost in pogum žensk, ki so v nemirnih časih igrale ključne vloge.

Dogodka Živa knjižnica in Urbani treking v Vroclavu sta poudarila upornost žensk, ki se soočajo s težavami in stisko. Dejavnosti sta bili pretresljiv opomnik na univerzalno naravo poguma in vztrajnosti, ki sta med udeleženci vzbudila sočutje in okrepila občutek solidarnosti. Medtem ko se še naprej soočamo z izzivi sedanosti, črpajmo moč iz zgodb iz preteklosti in spoštujmo vztrajni duh žensk skozi zgodovino.

6.5. Urbani treking na Portugalskem

22. marca 2024 so se učenci 5. letnika, stari od 10 do 12 let, iz šole Agrupamento de Escolas Santos Simões v Guimarãesu podali na poglobljeno potovanje po lokalni zgodovini med dogodkom Urbani treking. Namen te dejavnosti, ki se je izvajala v sodelovanju s šolo, je bila učencem zagotoviti globlje razumevanje padca Salazarjevega režima in upora žensk v Guimarãesu v 20. stoletju.

Med potjo so se učenci ukvarjali z različnimi nalogami, vključno z iskanjem zgodovinskih znamenitosti, odgovarjanjem na vprašanja in fotografiranjem. Pot, ki se je začela pri Praceta da Resistência ao Fascismo, je omogočila vpogled v preteklost mesta z obiski sedmih pomembnih točk.

V Liceu de Guimarães so se učenci seznanili s praznovanjem svobode študentov leta 1974, kar je bil ključni trenutek v zgodovini mesta. Pomen kulturnih združenj v uporabi je bil poudarjen v Casa de Santos Simões in Açucena das Neves.

Kratek zgodovinski pregled PIDE je učencem omogočil vpogled v strahovito tajno policijo Salazarjevega režima, poglobljeno pa je bila obravnavana tudi vloga sindikatov in žensk v uporu. Largo 25 de Abril je služil kot opomnik na revolucijo, učenci pa so se seznanili z javnimi demonstracijami za svobodo v Touralu.

Pot se je zaključila s praznovanjem svobode na lokaciji, ki je bila prej zanikana, s čimer so se okrepile vrednote svobode, enakosti, pravičnosti in miru. Z uporabo aplikacije ActionBond v majhnih skupinah so učenci sodelovali pri raziskovanju in dešifriranju sledi, spodbujanju aktivnega učenja in sodelovanju z lokalno zgodovino.

Na splošno je bil cilj dogodka Urbani trekking v Guimarãesu poglobiti razumevanje učencev

o lokalnih zgodovinskih dogodkih ter pomenu svobode in upora proti fašističnemu režimu. S spodbujanjem aktivnega sodelovanja v družbi in praznovanjem zapuščine 25. aprila je dejavnost navdihnila učence, da so sprejeli vrednote, ki podpirajo demokracijo in človekove pravice.

7. VIDEO PRIČEVANJA

7.1. Italija

7.1.1. Video pričevanje - zgodba o Nadii Corticelli

naslov: Danin pogum

knjiga: Nadia Corticelli

Povzetek:

Nadia pripoveduje zgodbo svojih staršev, Loredane Armaroli in Bruna Corticellija, znanih kot Dana in Marco. Spoznala sta se pred vojno, vsak z drugačnim ozadjem: Bruno iz antifašistične družine, Loredana pa je odraščala pri svoji teti, ki je skrivala nemškega komandanta. Kljub Brunovi aretaciji in pobegu med vojno, Loredana skrito s pomočjo tetinih zvez uspešno opravlja skrivno kurirsko delo. Po vojni Loredana preživlja družino, medtem ko se je Bruno preusmeril z železniškega dela na strankarske dejavnosti.

<https://worth-cerv.weebly.com/italy.html>

<https://youtu.be/cRmWmEiZJb8>

Testimony of Nadia Corticelli. Book:
Dana's courage

7.1.2. Video pričevanje - zgodba Katie Graziosi

Naslov: Anna in upor v Ducatiju

Knjiga: Katia Graziosi

Povzetek:

Katia pripoveduje zgodbo o svoji materi Anni Zucchini, rojeni leta 1922. Anna, ki odrašča pod fašističnim režimom, se kot najstnica vključi v ilegalni upor in med vojno dela pri podjetju Ducati. Pridruži se ženskim obrambnim skupinam in sodeluje v sabotažnih akcijah. Po vojni se vrne v Ducati in aktivno sodeluje v sindikalnih dejavnostih. Leta 1955 je bila zaprta zaradi distribucije nepooblaščenih letakov, ki so zagovarjali "mir in delo".

Anna and the resistance in Ducati |
Katia Graziosi

<https://worth-cerv.weebly.com/italy.html>

<https://youtu.be/cRmWmEiZJb8>

7.1.3. Video pričevanje - zgodba o Albi Piolanti

Naslov: Otroci v upor

Knjiga: Alba Piolanti

Povzetek:

Alba deli odlomke iz "Voci di donne: storia di paese," ki jo je napisala skupaj z Germanom Limonetti in v kateri so predstavljena pričevanja iz Cusercolija (FC). Začne s pripovedjo svoje sestre, ki podrobno opisuje sodelovanje njihove družine v partizanskem boju, ki ga je prekinila izdaja, pri čemer poudarja kako je vojna prizadela otroke. Nato Evelina Martinetti, kurirka v toskansko-emilijanskih Apeninih, ki je tihotapila sporočila in opozarjala na racije. Nazadnje se Elsa Colbara spominja vojnega upora svoje družine, ki je dostavljala orožje in sporočila ter ostala politično angažirana v komunistični partiji.

Testimony of Alba Piolanti. Children
in the Resistace

<https://worth-cerv.weebly.com/italy.html>

<https://youtu.be/w19JaUC-ubA?si=Wrrarotbyilv1n2lg>

7.1.4. Video pričevanje - zgodba Mariarose Pancaldi

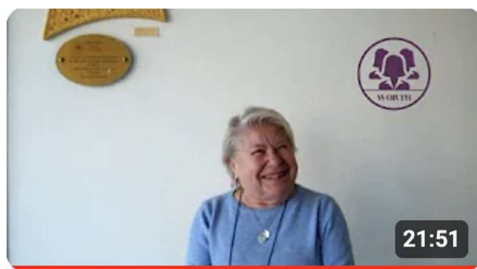
Naslov: Otroci v upor

Book: Mariarosa Pancaldi

Abstract:

Mariarosa deli zgodbo o Adeliji Casari, ki je za svojega življenja bila znana kot Emma. Emma iz antifašistične družine se je skupaj s svojimi brati pridružila upor. Po vojni se je pridružila komunistični partiji in se borila za delavske pravice v Bologni. Pomaga

pri ustvarjanju spomenika Villa Spada v čast padlim meščanom Bolonje med vojno, s ciljem vključevanja mladih in participativnega pristopa.

<https://worth-cerv.weebly.com/italy.html>

<https://youtu.be/xloFbUPJAU>

**Testimony of Mariarosa Pancaldi
about Emma Casari**

7.1.5. Video pričevanje - zgodba Jadranke Bentini

Naslov: Tujci v odporu

Knjiga: Jadranka Bentini

Povzetek:

Jadranska mati Vinka, rojena v Šibeniku na Hrvaškem, se je udeležila študentskih protestov za svobodo, zaradi česar je bila med vojno okupacijo aretirana in zaprta v kaznilnici. Po pobegu se kot kurirka pridružila 7. GAP in nadaljevala svoj aktivizem tudi po vojni.

Jadranka poudarja, da konec vojne ni pomenil konca materine družbene angažiranosti in da je partizanski boj za mnoge ženske pomenil proces emancipacije.

<https://worth-cerv.weebly.com/italy.html>

<https://youtu.be/EhpgRM5luYU?si=uTxBUhLG6tt7HkyX>

**Jadranka Bentini and foreigners in
the Resistance**

7.2. Poljska

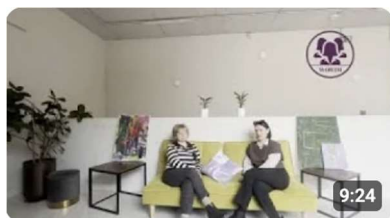
7.2.1. Video pričevanje - zgodba o Laryssi

Naslov: Zgodba o poljski junakinji

Knjiga: Laryssa

Povzetek:

Larysa je bila doma, ko se je začela vojna. Prva stvar, ki jo je čutila, je bila zmeda in nesprejemanje tega, kar se dogaja. Vendar je ostala mirna. Na Poljsko se je preselila 7. marca, potem ko je slišala za okupacijo Buče. Storilci so načrtovali tudi zavzeti Kijev in ker je živela v Kijevski regiji, se je odločila, da bo čim prej odšla. Mislila je, da bo v tujini preživela dva tedna, največ mesec dni. Ob prihodu na Poljsko je potrebovala le mir, hitro pa je prejela tudi pomoč pri reševanju finančnih in dokumentacijskih vprašanjih.

<https://worth-cerv.weebly.com/poland.html>

<https://youtu.be/Zskxvmh9BZ8?si=MSNmXidZuI5tz4Ja>

Interview with Larysa (Poland partner)

7.2.2. Video pričevanje - zgodba o Valeriji

Naslov: Zgodba o poljski junakinji

Knjiga: Valerija

Povzetek:

Valerija ima sestro v Vroclavu, zato je imela njena družina kam priti, ko se je začela vojna. Potrebovali so približno 24 ur, da so prišli do tja. Pred tem je Valerija živela v Kijevu, kjer je pred odhodom delala kot prostovoljka. Tam se je počutila koristno, zato res ni želela oditi in se odpovedati svojemu delu. Po prihodu v Vroclav se je hitro prilagodila novemu življenju in zdaj, ko tukaj živi že dve leti, se počuti, kot da je to mesto njen drugi dom.

<https://worth-cerv.weebly.com/poland.html>

https://youtu.be/OVklO0adIHs?si=syMSwk_FXcijj0oe

Interview with Valeriia (Poland partner)

7.2.3. Video pričevanje - zgodba o Tetiani

Naslov: Zgodba o poljski junakinji

Knjiga: Tetiana

Povzetek:

Tetiana prihaja iz mesta Khmelnytskyi. Odšla je kmalu po začetku vojne 24. februarja, do 25. februarja pa je že zapustila državo. Sprva je mislila, da to ni potrebno, ker bo vojne čez tri tedne konec, vendar se je kljub temu odločila, da zapusti državo. Tetianin oče je odpeljal njo, njena dva sinova in njeno taščo do meje. Tam so videli predolgo čakalno vrsto, zato so morali peš hoditi 20 km.

Interview with Tetiana (Poland partner)

<https://worth-cerv.weebly.com/poland.html>

<https://youtu.be/akmre3IJJ0k?si=qOgDEmRA-MGlseq5>

7.2.4. Video pričevanje - zgodba o Juliji

Naslov: Zgodba o poljski junakinji

Knjiga: Julia

Povzetek:

Julia je zapustila Ukrajino takoj po začetku vojne. Pot je trajala tri dni in na poljski meji je morala s hčerko na mrazu čakati devet ur. Po prihodu na Poljsko se je odločila, da želi pomagati drugim Ukrajincem na glavni postaji v Vroclavu, kjer je spoznala Poljakinjo, ki ji je ponudila prenočišče. Njena prva zaposlitev na Poljskem je bila čiščenje v gostinskem lokalu, kjer je bila plačana zelo malo, zato je po dveh mesecih dala odpoved in začela iskati nekaj novega.

Interview with Julia (Poland partner) :

<https://worth-cerv.weebly.com/poland.html>

<https://youtu.be/qxv86TW8pSU?si=r8lmlzFygqT4Vc3>

7.2.5. Video pričevanje - zgodba o Nadiji

Naslov: Zgodba o poljski junakinji

Knjiga: Nadia

Povzetek:

Nadia živi na Poljskem od 7. marca 2022. Prihaja iz mesta Dnipro, od koder je odšla 4. marca. S prijateljem sta tri dni hodila od Lvova do poljske meje. Ob prestopu meje so jih toplo sprejeli, jim priskrbeli hrano in pijačo. Ko se je začela vojna, je Nadia poklicala njena sestrična, ki je živela na Poljskem, in ji ponudila bivališče, kjer je živela dva meseca. Spoznanje, da se ne bo mogla vrniti domov in da mora začeti novo življenje, je prišlo, ko je nekega dne poklicala svoje starše.

Interview with Nadia (Poland partner)

<https://worth-cerv.weebly.com/poland.html>

https://youtu.be/Ha2zCOctS_0?si=ykLG7SzeGQV1BtHw

7.3. Romunija

7.3.1. Video pričevanje - zgodba o Ileani

Naslov: Zgodba o romunski junakinji

Knjiga: Ileana

Povzetek:

Ileana Maria Opriş je odrasčala v taki družini v deželi Făgăraş (južna Transilvanija), iz katere je bil oče odsoten skoraj sedem let, saj je bil v zaporu. Vse, kar je ostalo od uspešnega gospodinjstva, s številnimi živalmi in kmetijskimi stroji, ki jih je zapustil v Mândri, ko je bil aretiran, so bile zgradbe in pes. [...] Ona, njena mati in mlajši brat so trpeli vse vrste pomanjkanja ter vse vrste nepravilnosti in ponižanja s strani komunističnih oblasti. Sosed jima je od časa do časa prinesel črn kos kruha, če je le mogel.

Ileana Maria Opriş | WORTH
Romania

<https://worth-cerv.weebly.com/romania.html>

https://youtu.be/mGM_D4qwWCw?si=oRYkzTMaliLINBzs

7.3.2. Video pričevanje - zgodba o Gabrieli

Naslov: Zgodba o romunski junakinji

Knjiga: Gabriela

Povzetek:

Gabriela Răţulea je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja bila dijakinja na srednji šoli v Brasovu. Srednješolke so šivale ali pletle svoja oblačila. Prek etničnih Nemcev so v Romunijo prispeli katalogi oblačil za prodajo iz Zahodne Nemčije. Romunska dekleta so poskušala posnemati modele iz katalogov. Najpogosteje uporabljano blago je bilo blago za zastave (tako imenovano, ker so iz njega izdelavi zastave, ki so jih v mestu izobešali na različnih komunističnih praznovanjih), ki je bila slabe kakovosti in se je močno gubala.

Gabriela Răţulea | WORTH Romania

<https://worth-cerv.weebly.com/romania.html>

<https://youtu.be/eNRKW8EIS7U?si=yNh8VkwfK8PTBgKp>

7.3.3. Video pričevanje - zgodba o Sofiji

Naslov: Zgodba o romunski junakinji

Knjiga: Sofia

Povzetek:

Sofia Postelnicu je ena od udeleženk vstaje leta 1987. Po protestu so protestniki začeli izginjati eden za drugim. Nehali so prihajati v službo, njihove žene so govorile, da se ne bodo vrnili domov. Sofia Postelnicu je bila po dveh dneh odpeljana od doma v lisicah, čeprav je imela dva otroke, stara pet in dve leti. Dva tedna je bila odsotna.

<https://worth-cerv.weebly.com/romania.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=4iwnhEoQyss>

Sofia Postelnicu | WORTH Romania

7.3.4. Video pričevanje - zgodba o Minervi

Naslov: Zgodba o romunski junakinji

Knjiga: Minerva

Povzetek:

Minerva Baciu je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja delala kot operaterka v informacijski pisarni velike tovarne v Brasovu. Bila je poročena in je imela enega otroka. V trgovinah komunistične Romunije v tistih letih skoraj ni bilo hrane. Osnovna živila so bila omejena, obroki so bili zelo majhni. Za mleko so ljudje čakali ure in ure zjutraj. [...] Kljub pomanjkanju so bili otroci v tem obdobju srečni. Otroci so se dolgo časa igrali zunaj. Niso se niti spomnili, da so lačni.

<https://worth-cerv.weebly.com/romania.html>

<https://youtu.be/4iwnhEoQyss?si=ZNwrx5iToEHcmID>

Minerva Baciu | WORTH Romania

7.3.5. Video pričevanje - zgodba o Mariji

Naslov: Zgodba o romunski junakinji

Knjiga: Maria

Povzetek:

Maria Sorea je odraščala v taki družini, eni najbogatejših v vasi Mateiaș (okrožje Brașov). Njen oče je imel uspešno lesno podjetje. Imeli so šest otrok.

Mariji, ki je bila pionirka, so v šoli pred vsemi sošolci odvzeli kravato z razlago, da je bil njen oče zatiralec ljudstva. [...] Razvila je vljudno taktiko zavlačevanja, iz dneva v dan, iz tedna v teden. Predstavniki Komunistične partije so Marii predstavili karijerne prednosti za člane partije, vendar se ni nikoli pridružila komunističnim organizacijam.

<https://worth-cerv.weebly.com/romania.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=Y4uEyYamho4>

Maria Sorea | WORTH Romania

7.3.6. Video pričevanje - zgodba o Cecilii

Naslov: Zgodba o romunski junakinji

Knjiga: Cecilia

Povzetek:

Cecilia Jugănaru je ena od udeleženk upora leta 1987. Od ljudi, ki so zjutraj protestirali v tovarni, se jih je kar nekaj odpravilo na ulice in v središče mesta. Na poti je Cecilia Jugănaru pozvala presenečene gledalce z balkonov, naj se jim pridružijo. Nato je začela peti staro brasovsko revolucionarno pesem, Deșteaptă-te, române! (Zbudite se, Romuni!), ki je trenutna romunska himna in drugi protestniki so začeli peti z njo.

<https://worth-cerv.weebly.com/romania.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=nLdIKEMCVhc>

Cecilia Jugănaru | WORTH
Romanian partner

7.4. Slovenija

7.4.1. Video pričevanje - zgodba Ilke Vašte

Naslov: Življenje Ilke Vašte

Knjiga: Natalija Zanotti

Povzetek:

Natalija Zanotti nam je predstavila Ilko Vašte (1891-1967), plodovito slovensko pisateljico zgodovinskih romanov. Njeno življenje, znano po svojem realističnem slogu in močnem zagovarjanju zatiranih, so zaznamovali osebni in poklicni boji. Njena kariera je obsegala vloge učiteljice in aktivne udeleženke Osvobodilne fronte med drugo svetovno vojno. Kljub ogromnim izzivom, vključno z izgubo moža med pandemijo španske gripe, je še naprej pisala in podpirala svojo družino. Njena zgodba je izpostavila teme upornosti, predanosti in zdravilne moči dela.

Story of Ilka Vašte - Natalija Zanotti, WORTH Slovenia

<https://worth-cerv.weebly.com/slovenia.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=cbyrdZwHBUs>

7.4.2. Video pričevanje - zgodba Amre Avdibašić

Naslov: Od Jugoslavije do Slovenije

Knjiga: Amra Avdibašić

Povzetek:

Amra Avdibašić deli svoje potovanje iz Bosne in Hercegovine v Slovenijo. Amra je odraščala v večkulturnem mestu Prnjavor v času Jugoslavije in doživela harmonično skupnostno življenje. Ko pa se je preselila v Slovenijo, se je najprej soočila s ksenofobijo. Kljub tem izzivom je njena družina aktivno podpirala begunce med vojno v Bosni. Amra zdaj kot članica DRPD Novo mesto pomaga priseljencem in beguncem pri vključevanju v slovensko družbo ter se zavzema za enakopravnost in sprejemanje vseh kultur in religij.

Story of Amra Avdibašić, WORTH Slovenia

<https://worth-cerv.weebly.com/slovenia.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=znfNlyJSe7M>

7.4.3. Video pričevanje - zgodba Daniele Hočever

Naslov: Vrnitev iz Venezuele

Knjiga: Daniela Hočever

Povzetek:

Daniela Hočever pripoveduje o svoji izkušnji selitve iz Venezuele v Slovenijo skozi program repatriacije zaradi slovenskega porekla. Ko je bežala pred političnimi in gospodarskimi pretresi v Venezueli, se je soočila s pomembnimi izzivi, zlasti z jezikovnimi ovirami. Vendar pa je z zavzetim trudom v enem letu obvladala slovenščino in zdaj poučuje latinski ples. Danielina zgodba priča o podpornem okolju v Sloveniji, ki ji je omogočilo uspešno vključevanje in poklicni razvoj.

Story of Daniela Hočever, WORTH Slovenia

<https://worth-cerv.weebly.com/slovenia.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=Y3Wn6zMyFq0>

7.4.4. Video pričevanje - zgodba Anne Barkov

Naslov: Potovanje ukrajinske begunke

Knjiga: Anna Barkov

Povzetek:

Anna Barkov pripoveduje o svoji težki odločitvi, da pobegne iz vojne razdejene Ukrajine in poišče zatočišče v Sloveniji. Pri premagovanju jezikovnih in pravnih ovir je Anna dobila ključno podporo DRPD Novo mesto. Danes pomaga drugim ukrajinskim beguncem, da si uredijo življenje v novi državi. Anna je v svoji zgodbi poudarila pomen podpore skupnosti in moč, ki je potrebna za ponovno izgradnjo življenja v stiski.

Story of Anna Barkov, WORTH Slovenia

<https://worth-cerv.weebly.com/slovenia.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=zS9Deob1VhE>

7.4.5. Video pričevanje - zgodba o Sonam Latsho

Naslov: Uvod v budizem

Knjiga: Sonam Latsho

Povzetek:

Sonam Latsho ponuja poučen uvod v budizem, filozofijo in ne institucionalizirano religijo, za katero je značilen poudarek na sočutju in nenasilju. Sonam je pojasnila temeljna načela budizma, vključno s prizadevanji za razsvetljenje s prakticiranjem desetih popolnosti, kot so velikodušnost, morala in modrost. Ta zgodba je ponudila filozofski pogled na to, kako živeti življenje, posvečeno izboljšanju vseh čutečih bitij.

Story of Sonam Latsho, WORTH Slovenia

<https://worth-cerv.weebly.com/slovenia.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=zpFwGJAJQ8A>

7.5. Portugalska

7.5.1. Video pričevanje - zgodba o Açuceni das Neves

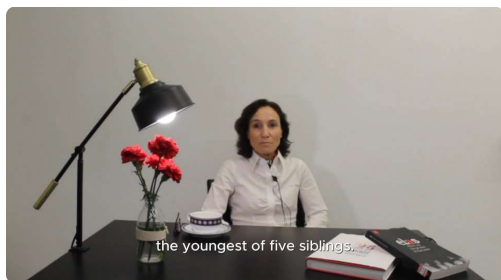
Naslov: Pogumno in odločno življenje

Knjiga: Isabel Santos Simões

Povzetek:

Maria Açucena Matias das Neves se je rodila 2. marca 1932 v Covelu v Gondomarju. Kot edina od svojih sorojencev je študirala, zahvaljujoč podpori očetova strica. Študirala je nemščino na Univerzi v Coimbri, kjer je leta 1956 spoznala Joaquina Antónia dos Santosa Simõesa in se z njim poročila. Sodelovala je z opozicijo, se soočila z represijo PIDE in se borila za pravice žensk in učiteljev.

Umrla je 5. januarja 2005.

Story of Açucena das Neves - Isabel Santos Simões, WORTH Portugal

<https://worth-cerv.weebly.com/portugal.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=TApghkIW5dA>

7.5.2. Video pričevanje - zgodba o Rosi Guimaraes

Naslov: Vrtnica brez trnja ne bi bila tako močna

Knjiga: Rosa Guimaraes

Povzetek:

Rosa Guimarães, rojena leta 1944 v Freitasu v Fafeju, je pri petih letih zbolela za otroško paralizo. Zaradi finančnih težav je odšla v Porto na zdravljenje. Odločna Rosa je končala pedagoško fakulteto in vse svoje življenje posvetila poučevanju. Sodelovala je v šolskem gibanju za svobodo in se soočala z izzivi, kot je pomanjkanje infrastrukture v šolah. Ko je zgodaj ovdovela, se je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja prek podružnice portugalskega združenja invalidov (APD) v Bragi posvetila zaščiti pravic invalidov.

Story of Rosa Guimaraes, WORTH Portugal

<https://worth-cerv.weebly.com/portugal.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=dzjfZW9zry8>

7.5.3. Video pričevanje - zgodba o Lúcii da Silvi

Naslov: Življenje dela, boja in predanosti

Knjiga: Lúcia da Silva:

Povzetek:

Lúcia da Silva, rojena leta 1944 v Vermoimu, Famalicão, je bila delavka v gospodinjstvu in tekstilna delavka. Kasneje je pridobila izobrazbo 4. razred in vozniško dovoljenje ter se samozaposlila kot prodajalka. Posvetila se je zagovarjanju delavskih pravic prek Katoliške delavske lige - krščanskega delavskega gibanja. Kot militantka je poleg tega, da je sodelovala na delovnih sestankih in sestankih za razmislek, ponoči celo na skrivaj pripravljala in razdeljevala informativne letake, zaradi česar bi jo lahko aretirali.

Story of Lúcia da Silva, WORTH Portugal

<https://worth-cerv.weebly.com/portugal.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=HIVnwMWQSnI>

7.5.4. Video pričevanje - zgodba Virginia Moura

Naslov: Pionirji svobode

Knjiga: César Machado

Povzetek:

Virgínia Moura se je rodila 19. julija 1915 v kraju São Martinho do Conde v Guimarãesu. Bila je prva Portugalka, ki ji je bil podeljen naziv gradbene inženirke, vendar se je zaradi nasprotovanja fašistični diktaturi soočila s poklicnimi ovirami.

Zaradi tega je sodelovala v prodemokratskih gibanjih. Soočila se je s ponavljajočimi se aretacijami in policijskimi napadi. Sodelovala je tudi v različnih gibanjih, kot sta Antifašistično gibanje in Nacionalno demokratično gibanje. Po 25. aprilu 1974 se je še naprej borila za demokracijo in bila odlikovana z različnimi priznanji. Umrla je 19. aprila 1998 v Portu.

Story of Virginia Moura - Cesar Machado, WORTH Portugal

<https://worth-cerv.weebly.com/portugal.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=OFil3IPwi2s>

7.5.5. Video pričevanje - zgodba o Marii de Lurdes

Naslov: Zgodba o odpornosti in aktivizmu

Knjiga: Lurdes Ribeiro

Povzetek:

Maria de Lurdes se je rodila 16. maja 1952. Od zgodnjega otroštva je delala kot služkinja v Portu in Lizboni, nato pa v tovarnah. Dejavno je sodelovala v sindikalnih bojih in dvanajst let vodila tekstilni sektor. Bila je vodja sindikata in članica Župnijske skupščine. Soočala se je z osebnimi in poklicnimi izzivi, pri čemer je izstopala zaradi svoje predanosti izboljšanju življenjskih razmer delavcev.

Story of Maria de Lurdes, WORTH Portugal

<https://worth-cerv.weebly.com/portugal.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=82vEXIG6MIQ>

8. Preberite več o projektu WORTH in zgodbah žensk v uporou v 20. stoletju

Website: <https://worth-cerv.weebly.com/>

Facebook: [WORTH - WOmEn in Resistance in the 20th century](#)

Instagram: [worth_womeninresistance](#)

